

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

The Knitted Slipper as a Cultural Commodity

Bir Kültür Metası Olarak Örgü Patik

Ahmet Şadi Ardatürk*

Abstract: Hand knitted slippers are everyday objects that embody cultural identity, women's labour, local knowledge, and intergenerational memory. However, they have not yet been examined sufficiently holistically as both design products and cultural commodities. This study investigates how the form, colour, motif, material, knitting technique, and use characteristics of slippers produced in different regions of Türkiye reflect the social and geographical contexts in which they were made. The research adopts a qualitative and interpretive approach combining visual anthropology, design research, semiotic analysis, and directed content analysis. Eleven pairs of hand knitted slippers collected from Bingöl, Erzincan, Erzurum, Yörük settlements in the Taurus Mountains, Bursa, and Bartın were examined. The examples were comparatively evaluated under the categories of colour, pattern or motif, knitting technique, function, social meaning, sensory effect, and spatial context. Informal interviews conducted with seventeen women, including makers, family members, and knitting specialists, supported the visual and contextual analysis. The findings indicate that climate, access to materials, everyday practices, mobility, local aesthetic understandings, and production knowledge transmitted across generations shape regional design languages. Despite formal and technical differences, the examples carry shared meanings related to domestic life, hospitality, resilience, belonging, social memory, and the largely invisible continuity of women's labour. The study concludes that knitted slippers should be understood not merely as functional footwear or handicraft products, but as cultural commodities and material narratives through which identity, experience, and traditional knowledge are produced, preserved, and transmitted.

Keywords: Hand Knitted Slipper, Craft, Design, Cultural Meaning, Women's Labor.

Öz: El örgüsü patikler, kültürel kimliği, kadın emeğini, yerel bilgiyi ve kuşaklar arası belleği bünyesinde barındıran gündelik nesnelerdir. Ancak bugüne kadar hem tasarım ürünü hem de kültürel meta olarak yeterince bütüncül biçimde ele alınmamıştır. Bu çalışmada, Türkiye'de farklı bölgelerde üretilen patiklerin biçim, renk, motif, malzeme, örgü tekniği ve kullanım özelliklerinin üretildikleri toplumsal ve coğrafi bağlamları nasıl yansıttığını incelemektedir. Araştırmada görsel antropoloji, tasarım araştırması, göstergebilimsel çözümleme ve yönlendirilmiş içerik analizini bir araya getiren nitel ve yorumlayıcı bir yaklaşım benimsenmiştir. Bingöl,

* Asst. Prof. Dr., İstanbul Aydın University, Faculty of Architecture and Design, Department of Industrial Design. Industrial Design

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Endüstriyel Tasarım Bölümü, Endüstriyel Tasarım

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1861-5540>

ahmetardaturk@aydin.edu.tr

Cite as/ Atıf: Ardatürk, A. Ş. (2026). The knitted slipper as a cultural commodity / Bir kültür metası olarak örgü patik. *Turkish Studies-Comparative Religious Studies*, 21(Ö1), 43-97. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer]. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.95521>

Received/Geliş: 21 August/Ağustos 2026

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

Erzincan, Erzurum, Toroslar'daki Yörük yerleşimleri, Bursa ve Bartın'dan toplanan on bir çift el örgüsü patik incelenmiştir. Örnekler renk, desen veya motif, örgü tekniği, işlev, toplumsal anlam, duyuşsal etki ve mekânsal bağlam kategorileri altında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Üreticiler, aile üyeleri ve örgü konusunda uzman kişilerden oluşan on yedi kadınla gerçekleştirilen gayriresmî görüşmeler ile görsel ve bağlamsal analizi desteklemiştir. Bulgular, iklim, malzemeye erişim, gündelik yaşam pratikleri, hareketlilik, yerel estetik anlayışlar ve kuşaklar boyunca aktarılan üretim bilgisinin bölgesel tasarım dillerini belirlediğini göstermektedir. Biçimsel ve teknik farklılıklara rağmen örnekler, ev yaşamı, misafirperverlik, dayanıklılık, aidiyet, toplumsal bellek ve kadın emeğinin çoğunlukla görünmez sürekliliğiyle ilişkili ortak anlamlar taşımaktadır. Çalışma, patiklerin yalnızca işlevsel ayakkabılar ya da el sanatı ürünleri olarak değil, kimliğin, deneyimin ve geleneksel bilginin üretildiği, korunduğu ve aktarıldığı kültürel metalar ve maddi anlatılar olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Örgü Patik, Zanaat, Tasarım, Kültürel Anlam, Kadın Emeği

Structured Abstract:

The aim of this study is to examine hand knitted slippers produced in different regions of Türkiye not only as functional objects or handicraft products, but also as design products, cultural commodities, transmitters of ways of life, and material carriers of social memory. Studies on knitted slippers in Türkiye have generally focused on folkloric motifs or conventional handicraft classifications. This study responds to the need for a holistic interpretation that brings together form, colour, motif, material, knitting technique, context of use, women's labour, local production knowledge, cultural identity, and intergenerational transmission. It asks what similarities and differences can be identified among regional examples, how their formal and technical characteristics relate to climate, geography, everyday life, sociological and cultural structures, rituals and habits, access to materials, and patterns of use, and how knitted slippers are understood in relation to women's labour, belonging, and knowledge transmitted across generations. Through design anthropology and cultural economy, the study aims to make visible the relationships among local production, cultural continuity, and the commodification of handmade objects within systems of circulation and consumption.

The research employed a descriptive, qualitative, and interpretive design combining visual anthropology, design research, cultural analysis, semiotic interpretation, and directed qualitative content analysis. The sample consists of eleven pairs of hand knitted slippers: two from Bingöl, two from Erzincan, two from Erzurum, two from Yörük settlements in the Taurus Mountains, two from Bursa, and one from Bartın. Purposive criterion sampling was used. Each example had to be hand knitted, reliably associated with a specific locality, accessible through its maker or context of use, visually documentable, and representative of a local formal or technical characteristic.

Seventeen women were consulted regarding the histories, production processes, meanings, and techniques of the eleven pairs. The makers of eight pairs were contacted directly, and all were over 65. For the remaining three pairs, whose makers had died, their daughters were contacted because they continued the same visual and technical language. Women from the relevant households and two women with specific knowledge of knitting techniques also contributed. Informal interactions took place during field visits and were documented in the researcher's field notes.

The examples were examined in terms of form, pattern, colour, knitting technique, texture, proportion, symmetry and asymmetry, motif organisation, yarn type, knitting density, toe form, and joining method. Visual and contextual data were organised under seven categories: colour, pattern or motif, knitting technique, function, social meaning, sensory effect, and spatial context. They were also evaluated through four dimensions: formal structure, colour use, technical details, and cultural associations. Motifs and formal decisions were interpreted in relation to climate, nature, material access, beliefs, symbols, traditions, everyday practices, and participant accounts. All photographs were taken by the researcher with the makers' consent.

The findings indicate clear regional differences in formal language, colour preferences, knitting structure, material use, and construction. Nevertheless, all examples share a structure in which manual labour produces functional, cultural, emotional, and symbolic meaning.

The Bingöl examples are characterised by dense patterns, strong colour contrasts, thick yarn, double layer knitting, and seamless one piece construction. While this structure responds to severe winters, colours and geometric motifs were associated with family and village codes, age, marital status, local geography, and collective memory. In Erzincan, thick yarn, contrasting colours, diagonal or grid based geometries, and different ankle constructions reveal a balance among durability, workmanship, function, and aesthetic value. These slippers were also associated with winter life, dowries, ceremonies, gift giving, neighbourly relations, and childhood memories.

The Erzurum examples feature a two part construction system and wider ankle openings than those of other regions. Participants described these characteristics as inherited knowledge, while they were also interpreted as practical solutions for wearing slippers over thick socks in severe climatic conditions. Heart, triangle, and raised floral motifs combine emotional symbolism, ornamentation, technical skill, and everyday function. In Yörük settlements, thick wool yarn, reinforced soles, narrow ankle sections, limited motif use, and strong colour contrasts reflect a mobile life between highlands, villages, plains, and tents. Motifs and colours were associated with seasonal cycles, harvest, fertility, protection, family identity, marital status, and life in motion.

The Bursa examples stand out through a graphic visual language, uninterrupted flat knitted sole structures, dense motifs, decorative edge treatments, and strong relationships between positive and negative areas. These characteristics were interpreted in relation to Bursa's yarn production history, migration, Ottoman visual culture, and the combination of Balkan derived pattern memory with Anatolian techniques. The Bartın example is distinguished by fine yarn, dense knitting, a construction moving from a flat surface to a curved form, tight edge stitches, rhythmic colour transitions, and ornament created through both pattern and openings in the knitted surface. These characteristics were associated with patience, technical control, domestic order, regional memory, and intergenerational continuity.

Across all regions, climate and geography influence yarn thickness, knitting density, construction, thermal protection, flexibility, and portability. Colour functions as a sensory and symbolic language connected with nature, emotion, age, status, family, and local identity. Patterns and techniques emerge as tacit knowledge transmitted through observation, repetition, memory, and embodied practice. Knitted slippers are also associated with domestic life, hospitality, gift giving, dowries, ceremonies, solidarity, resilience, patience, emotional warmth, movement, and belonging. Although women's labour often remains socially and economically invisible, it constitutes the common productive foundation of all examples.

The study demonstrates that hand knitted slippers cannot be evaluated solely as footwear or traditional handicraft products. They are material narratives in which function, aesthetic judgement, local knowledge, social memory, women's labour, and cultural identity are intertwined. While regional differences create a diverse design geography, manual production and intergenerational transmission form a shared cultural structure. The study offers a holistic framework combining visual and technical analysis with cultural, social, sensory, and spatial interpretation. It also reveals that the continued production and transmission of knitted slippers sustain cultural continuity within modern systems of standardisation, commercialisation, and consumption and constitute a tangible resistance to disappearance. In this respect, the knitted slipper emerges as both a cultural commodity and a storyteller through which identity, experience, and traditional knowledge are produced, preserved, and transmitted.

Keywords: Hand Knitted Slipper, Craft, Design, Cultural Meaning, Women's Labor.

ملخص منظم:

تهدف هذه الدراسة إلى دراسة النعال المحبوكة يدوياً المنتجة في مناطق مختلفة من تركيا، ليس فقط باعتبارها أدوات وظيفية أو منتجات حرفية، بل أيضاً باعتبارها منتجات تصميمية، وسلعاً ثقافية، وناقلاً لأساليب الحياة، وحاملات مادية للذاكرة الاجتماعية. وقد ركزت الدراسات التي أجريت حول النعال المحبوكة في تركيا بشكل عام على الزخارف الفولكلورية أو التصنيفات التقليدية للحرف اليدوية. وتستجيب هذه الدراسة للحاجة إلى تفسير شامل يجمع بين الشكل واللون والزخرفة والمواد وتقنية الحياكة وسياق الاستخدام وعمل النساء والمعرفة الإنتاجية المحلية والهوية الثقافية ونقل المعرفة عبر الأجيال. وتتساءل الدراسة عن أوجه التشابه والاختلاف التي يمكن تحديدها بين الأمثلة الإقليمية وكيف ترتبط خصائصها الشكلية والتقنية بالمناخ والجغرافيا، والحياة اليومية، والهياكل الاجتماعية والثقافية، والطقوس والعادات، والوصول إلى المواد، وأنماط الاستخدام، وكيف يُفهم النعال المحبوكة في سياق عمل النساء والانتماء، والمعرفة المنقولة عبر الأجيال. من خلال أنثروبولوجيا التصميم والاقتصاد الثقافي، تهدف الدراسة إلى إظهار العلاقات بين الإنتاج المحلي، والاستمرارية الثقافية، وتسليع الأغراض المصنوعة يدوياً ضمن أنظمة التداول والاستهلاك.

اعتمد البحث على تصميم وصفي ونوعي وتفسيري يجمع بين الأنثروبولوجيا البصرية، وبحوث التصميم، والتحليل الثقافي، والتفسير السيميائي، والتحليل النوعي الموجه للمحتوى. تتألف العينة من أحد عشر زوجاً من النعال المحبوكة يدوياً: زوجان من بينغول، وزوجان من إرزينجان، وزوجان من إرزوروم، وزوجان من مستوطنات اليوروك في جبال طوروس، وزوجان من بورصة، وزوج واحد من بارتين. وقد استخدمت طريقة «العينة المعيارية الهادفة». وكان يجب أن يكون كل نموذج محبوكة يدوياً، ومرتبطة بشكل موثوق بمنطقة محلية محددة، ومتاحاً من خلال صانعه أو سياق استخدامه، وقابل للتوثيق بصرياً، وممثلاً لخاصية محلية شكلية أو تقنية.

تم استشارة سبع عشرة امرأة بشأن تاريخ الأزواج الأحد عشر وعملها وإنتاجها ومعانيها وتقنياتها. تم الاتصال مباشرة بصانعات ثمانية أزواج، وجميعهن تجاوزن 65 عاماً. أما بالنسبة للأزواج الثلاثة المتبقية، التي توفيت صانعاتها، فقد تم الاتصال ببناتهن لأنهن وصلن استخدام نفس اللغة البصرية والتقنية. كما ساهمت نساء من الأسر المعنية وامرأتان ليهما معرفة محددة بتقنيات الحياكة. وجرى تفاعلات غير رسمية خلال الزيارات الميدانية وتم توثيقها في الملاحظات الميدانية للباحثة.

تم فحص النماذج من حيث الشكل، والنمط، واللون، وتقنية الحياكة، والملبس، والتناسب، والتناظر وعدم التناظر، وتنظيم الزخارف ونوع الخيوط، وكثافة الحياكة، وشكل مقدمة الحذاء، وطريقة التوصيل. تم تنظيم البيانات البصرية والسياقية ضمن سبع فئات: اللون، والنمط أو الزخرفة، وتقنية الحياكة، والوظيفة، والمعنى الاجتماعي، والتأثير الحسي، والسياق المكاني. كما تم تقييمها من خلال أربعة أبعاد: البنية الشكلية، واستخدام الألوان، والتفاصيل الفنية، والارتباطات الثقافية. تم تفسير الزخارف والقرارات الشكلية في ضوء المناخ، والطبيعة، وتوافر المواد والمعتقدات، والرموز، والتقاليد، والممارسات اليومية، وروايات المشاركين. التقطت الباحثة جميع الصور بموافقة صانعيها.

تشير النتائج إلى اختلافات إقليمية واضحة في اللغة الشكلية، وتفضيلات الألوان، وهيكـل الحياكة، واستخدام المواد، وطريقة الصنع. ومع ذلك، تشترك جميع الأمثلة في هيكـل ينتج فيه العمل اليدوي معاني وظيفية وثقافية وعاطفية ورمزية.

تتميز أمثلة بينغول بأنماط كثيفة، وتباينات لونية قوية، وخيوط سميكة، وحياكة مزدوجة الطبقات، وتصميم من قطعة واحدة بدون خياطة. وفي حين أن هذا الهيكل يستجيب لشتاء قاسٍ، فإن الألوان والزخارف الهندسية ارتبطت بقواعد الأسرة والقرية، والعمر، والحالة الاجتماعية، والجغرافيا المحلية، والذاكرة الجماعية. أما في إرزينجان، فإن الخيوط السميكة، والألوان المتباينة، والأشكال الهندسية القطرية أو الشبكية، وتصاميم الكاحل المختلفة تكشف عن توازن بين المتانة، والحرفية، والوظيفة، والقيمة الجمالية. كما ارتبطت هذه النعال بالحياة الشتوية والمهور، والاحتفالات، وتبادل الهدايا، وعلاقات الجوار، وذكريات الطفولة.

تتميز نماذج إرزوروم بنظام بناء من جزأين وفتحات كاحل أوسع مقارنةً بالمناطق الأخرى. وصف المشاركون هذه الخصائص بأنها معرفة موروثية، في حين تم تفسيرها أيضاً على أنها حلول عملية لارتداء النعال فوق الجوارب السميكة في الظروف المناخية القاسية. تجمع الزخارف على شكل القلب والمثلث والزهور البارزة بين الرمزية العاطفية والزخرفة والمهارة الفنية والوظيفة اليومية. في مستوطنات اليوروك، تعكس خيوط الصوف السميكة، والنعال المقواة، وأجزاء الكاحل الضيقة، والاستخدام المحدود للزخارف، والتباينات اللونية القوية، حياة متنقلة، بين المرتفعات والقرى والسهول والخيـام. ارتبطت الزخارف والألوان بالدورات الموسمية، والحصاد، والخصوبة، والحماية، والهوية العائلية والحالة الاجتماعية، والحياة المتنقلة.

تتميز نماذج بورصة بلغة بصرية تصويرية، وهياكل نعل محبوكة مسطحة دون انقطاع، وزخارف كثيفة، وتصميمات زخرفية، للحواف، وعلاقات قوية بين المساحات المملوءة والمساحات الفارغة. تم تفسير هذه الخصائص في سياق تاريخ إنتاج الخيوط في بورصة، والهجرة، والثقافة البصرية العثمانية، والجمع بين ذاكرة الأنماط المستمدة من البلقان والتقنيات الأناضولية. يتميز نموذج بارتين بالخيوط الرفيعة والحياكة الكثيفة، وبنية تنتقل من سطح مسطح إلى شكل منحني، وبرز حواف محكمة، وانتقالات لونية إيقاعية، وزخرفة تنشأ من خلال كل من الأنماط والفتحات في السطح المحيك. ارتبطت هذه الخصائص بالصبر، والتحكم التقني، والنظام المنزلي، والذاكرة الإقليمية، والاستمرارية عبر الأجيال.

في جميع المناطق، يؤثر المناخ والجغرافيا على سماكة الخيوط وكثافة الحياكة والتصميم والحماية الحرارية والمرونة وسهولة الحمل يعمل اللون كلغة حسية ورمزية مرتبطة بالطبيعة والعاطفة والعمر والمكانة والأسرة والهوية المحلية. تبرز الأنماط والتقنيات كمعرفة ضمنية، تنتقل عبر الملاحظة والتكرار والذاكرة والممارسة المتجسدة. كما ترتبط النعال المحبوكة بالحياة المنزلية، والضيافة، وتقديم الهدايا، والمهور والاحتفالات، والتضامن، والمرونة، والصبر، والدفع العاطفي، والحركة، والانتماء. وعلى الرغم من أن عمل النساء غالباً ما يظل غير مرئي اجتماعياً واقتصادياً، إلا أنه يشكل الأساس الإنتاجي المشترك لجميع الأمثلة.

تُظهر الدراسة أن النعال المحبوكة يدوياً لا يمكن تقييمها كمجرد أحمدة أو منتجات حرفية تقليدية. فهي روايات مادية تتشابك فيها الوظيفة، والحكم الجمالي، والمعرفة المحلية، والذاكرة الاجتماعية، وعمل النساء، والهوية الثقافية. وفي حين أن الاختلافات الإقليمية تخلق جغرافية تصميمية متنوعة، فإن الإنتاج اليدوي والانتقال عبر الأجيال يشكلان بنية ثقافية مشتركة. وتقدم الدراسة إطاراً شاملاً يجمع بين التحليل البصري والتقني والتفسير الثقافي والاجتماعي والحسي والمكاني. كما تكشف الدراسة أن استمرار إنتاج ونقل النعال المحبوكة يدعم الاستمرارية الثقافية ضمن الأنظمة الحديثة للتوحيد القياسي والتسويق والاستهلاك، ويشكل مقاومة ملموسة للاندثار. وفي هذا الصدد، تبرز النعال المحبوكة كسلعة ثقافية و«رواية قصص» تنتج من خلالها الهوية والتجربة والمعرفة التقليدية، وتُحفظ وتُنقل.

الكلمات المفتاحية: النعال المحبوكة يدوياً، الحرف اليدوية، التصميم، المعنى الثقافي، عمل المرأة

Résumé Structuré:

L'objectif de cette étude est d'examiner les chaussons tricotés à la main fabriqués dans différentes régions de Turquie, non seulement en tant qu'objets fonctionnels ou produits artisanaux, mais aussi en tant que produits de design, biens culturels, vecteurs de modes de vie et supports matériels de la mémoire sociale. Les études consacrées aux chaussons tricotés en Turquie se sont généralement concentrées sur les motifs folkloriques ou les classifications artisanales conventionnelles. La présente étude répond au besoin d'une interprétation holistique qui rassemble la forme, la couleur, les motifs, les matériaux, les techniques de tricot, le contexte d'utilisation, le travail des femmes, les savoirs locaux en matière de production, l'identité culturelle et la transmission intergénérationnelle. Elle s'interroge sur les similitudes et les différences que l'on peut identifier entre les exemples régionaux, sur la manière dont leurs caractéristiques formelles et techniques sont liées au climat, à la géographie, à la vie quotidienne, aux structures sociologiques et culturelles, aux rituels et aux habitudes, à l'accès aux matériaux et aux modes d'utilisation, ainsi que sur la manière dont les chaussons tricotés sont appréhendés en relation avec le travail des femmes, le sentiment d'appartenance et les savoirs transmis de génération en génération. À travers l'anthropologie du design et l'économie culturelle, cette étude vise à mettre en lumière les relations entre la production locale, la continuité culturelle et la marchandisation des objets artisanaux au sein des systèmes de circulation et de consommation.

La recherche a adopté une approche descriptive, qualitative et interprétative, combinant l'anthropologie visuelle, la recherche en design, l'analyse culturelle, l'interprétation sémiotique et l'analyse de

contenu qualitative dirigée. L'échantillon se compose de onze paires de chaussons tricotés à la main : deux provenant de Bingöl, deux d'Erzincan, deux d'Erzurum, deux des campements yörük des monts Taurus, deux de Bursa et une de Bartın. Un échantillonnage raisonné a été utilisé. Chaque exemplaire devait être tricoté à la main, associé de manière fiable à une localité spécifique, accessible par l'intermédiaire de sa créatrice ou de son contexte d'utilisation, documentable visuellement et représentatif d'une caractéristique formelle ou technique locale.

Dix-sept femmes ont été interrogées sur l'histoire, les processus de fabrication, les significations et les techniques des onze paires. Les créatrices de huit paires ont été contactées directement ; toutes étaient âgées de plus de 65 ans. Pour les trois paires restantes, dont les créatrices étaient décédées, ce sont leurs filles qui ont été contactées, car elles perpétuaient le même langage visuel et technique. Des femmes issues des foyers concernés ainsi que deux femmes possédant des connaissances spécifiques en techniques de tricot ont également apporté leur contribution. Des échanges informels ont eu lieu lors des visites sur le terrain et ont été consignés dans les notes de terrain de la chercheuse.

Les exemples ont été examinés en termes de forme, de motif, de couleur, de technique de tricot, de texture, de proportion, de symétrie et d'asymétrie, d'organisation des motifs, de type de fil, de densité de tricot, de forme de la pointe et de méthode d'assemblage. Les données visuelles et contextuelles ont été classées en sept catégories : couleur, motif, technique de tricot, fonction, signification sociale, effet sensoriel et contexte spatial. Elles ont également été évaluées selon quatre dimensions : structure formelle, utilisation des couleurs, détails techniques et associations culturelles. Les motifs et les choix formels ont été interprétés en relation avec le climat, la nature, l'accès aux matériaux, les croyances, les symboles, les traditions, les pratiques quotidiennes et les témoignages des participants. Toutes les photographies ont été prises par la chercheuse avec le consentement des créateurs.

Les résultats indiquent des différences régionales marquées en matière de langage formel, de préférences chromatiques, de structure de tricot, d'utilisation des matériaux et de construction. Néanmoins, tous les exemples partagent une structure dans laquelle le travail manuel produit une signification fonctionnelle, culturelle, émotionnelle et symbolique.

Les exemples de Bingöl se caractérisent par des motifs denses, de forts contrastes de couleurs, une laine épaisse, un tricot à double épaisseur et une construction d'une seule pièce sans couture. Si cette structure répond aux hivers rigoureux, les couleurs et les motifs géométriques étaient associés aux codes familiaux et villageois, à l'âge, à l'état civil, à la géographie locale et à la mémoire collective. À Erzincan, la laine épaisse, les couleurs contrastées, les géométries diagonales ou en grille, ainsi que les différentes constructions au niveau de la cheville révèlent un équilibre entre durabilité, savoir-faire, fonctionnalité et valeur esthétique. Ces pantoufles étaient également associées à la vie hivernale, aux dots, aux cérémonies, aux cadeaux, aux relations de voisinage et aux souvenirs d'enfance.

Les modèles d'Erzurum se caractérisent par une construction en deux parties et des ouvertures de cheville plus larges que celles des autres régions. Les participants ont décrit ces caractéristiques comme un savoir hérité, mais elles ont également été interprétées comme des solutions pratiques permettant de porter les pantoufles par-dessus des chaussettes épaisses dans des conditions climatiques rigoureuses. Les motifs en forme de cœur, de triangle et les motifs floraux en relief allient symbolisme émotionnel, ornementation, savoir-faire technique et fonctionnalité au quotidien. Dans les campements yörük, la laine épaisse, les semelles renforcées, les sections étroites au niveau de la cheville, l'utilisation limitée des motifs et les forts contrastes de couleurs reflètent un mode de vie nomade entre les hauts plateaux, les villages, les plaines et les tentes. Les motifs et les couleurs étaient associés aux cycles saisonniers, aux récoltes, à la fertilité, à la protection, à l'identité familiale, à l'état civil et à une vie en mouvement.

Les exemples de Bursa se distinguent par un langage visuel graphique, des structures de semelle tricotées à plat sans interruption, des motifs denses, des finitions décoratives sur les bords et des relations marquées entre les zones pleines et les zones vides. Ces caractéristiques ont été interprétées en lien avec l'histoire de la production de fil à Bursa, les migrations, la culture visuelle ottomane et la combinaison d'une mémoire des motifs d'origine balkanique avec les techniques anatoliennes. L'exemple de Bartın se distingue par un fil fin, un tricot dense, une construction passant d'une surface plane à une forme courbe, des mailles serrées sur les bords, des transitions de couleurs rythmées et un ornement créé à la fois par les motifs et les

ouvertures dans la surface tricotée. Ces caractéristiques ont été associées à la patience, à la maîtrise technique, à l'ordre domestique, à la mémoire régionale et à la continuité intergénérationnelle.

Dans toutes les régions, le climat et la géographie influencent l'épaisseur du fil, la densité du tricot, la construction, la protection thermique, la souplesse et la portabilité. La couleur fonctionne comme un langage sensoriel et symbolique lié à la nature, aux émotions, à l'âge, au statut social, à la famille et à l'identité locale. Les motifs et les techniques apparaissent comme un savoir tacite transmis par l'observation, la répétition, la mémoire et la pratique incarnée. Les chaussons tricotés sont également associés à la vie domestique, à l'hospitalité, aux cadeaux, aux dots, aux cérémonies, à la solidarité, à la résilience, à la patience, à la chaleur émotionnelle, au mouvement et au sentiment d'appartenance. Bien que le travail des femmes reste souvent invisible sur le plan social et économique, il constitue le fondement productif commun à tous les exemples étudiés.

L'étude démontre que les chaussons tricotés à la main ne peuvent être considérés uniquement comme des chaussures ou des produits artisanaux traditionnels. Ce sont des récits matériels dans lesquels se mêlent fonctionnalité, jugement esthétique, savoir local, mémoire sociale, travail des femmes et identité culturelle. Si les différences régionales créent une géographie variée des motifs, la production manuelle et la transmission intergénérationnelle forment une structure culturelle commune. L'étude propose un cadre holistique combinant une analyse visuelle et technique à une interprétation culturelle, sociale, sensorielle et spatiale. Elle révèle également que la production et la transmission continues des chaussons tricotés à la main assurent la continuité culturelle au sein des systèmes modernes de normalisation, de commercialisation et de consommation, et constituent une résistance tangible à la disparition. À cet égard, le chausson tricoté apparaît à la fois comme un bien culturel et comme un vecteur de récits à travers lequel l'identité, l'expérience et les savoirs traditionnels sont produits, préservés et transmis.

Mots-clés : Chausson tricoté à la main, artisanat, design, signification culturelle, travail des femmes.

Resumen Estructurado:

El objetivo de este estudio es examinar las zapatillas tejidas a mano producidas en diferentes regiones de Turquía, no solo como objetos funcionales o productos artesanales, sino también como productos de diseño, bienes culturales, transmisores de formas de vida y portadores materiales de la memoria social. Los estudios sobre las zapatillas de punto en Turquía se han centrado, por lo general, en los motivos folclóricos o en las clasificaciones artesanales convencionales. Este estudio responde a la necesidad de una interpretación holística que aúne forma, color, motivo, material, técnica de tejido, contexto de uso, trabajo de las mujeres, conocimientos locales de producción, identidad cultural y transmisión intergeneracional. Se pregunta qué similitudes y diferencias pueden identificarse entre los ejemplos regionales, cómo se relacionan sus características formales y técnicas con el clima, la geografía, la vida cotidiana, las estructuras sociológicas y culturales, los rituales y hábitos, el acceso a los materiales y los patrones de uso, y cómo se entienden las zapatillas de punto en relación con el trabajo de las mujeres, el sentido de pertenencia y los conocimientos transmitidos de generación en generación. A través de la antropología del diseño y la economía cultural, el estudio pretende poner de manifiesto las relaciones entre la producción local, la continuidad cultural y la mercantilización de los objetos hechos a mano dentro de los sistemas de circulación y consumo.

La investigación empleó un diseño descriptivo, cualitativo e interpretativo que combinaba la antropología visual, la investigación en diseño, el análisis cultural, la interpretación semiótica y el análisis cualitativo dirigido de contenidos. La muestra consta de once pares de zapatillas tejidas a mano: dos de Bingöl, dos de Erzincan, dos de Erzurum, dos de los asentamientos yörük en los montes Tauro, dos de Bursa y uno de Bartın. Se utilizó un muestreo por criterios intencional. Cada ejemplar debía estar tejido a mano, estar asociable de forma fiable a una localidad específica, ser accesible a través de su creadora o del contexto de uso, poder documentarse visualmente y ser representativo de una característica formal o técnica local.

Se consultó a diecisiete mujeres sobre la historia, los procesos de producción, los significados y las técnicas de los once pares. Se contactó directamente con las creadoras de ocho pares, todas ellas mayores de 65 años. En el caso de los tres pares restantes, cuyas creadoras habían fallecido, se contactó con sus hijas, ya que estas continuaban con el mismo lenguaje visual y técnico. También contribuyeron mujeres de los hogares

en cuestión y dos mujeres con conocimientos específicos sobre técnicas de tejido. Las interacciones informales tuvieron lugar durante las visitas de campo y se documentaron en las notas de campo de la investigadora.

Los ejemplos se examinaron en términos de forma, diseño, color, técnica de tejido, textura, proporción, simetría y asimetría, organización de los motivos, tipo de hilo, densidad del tejido, forma de la puntera y método de unión. Los datos visuales y contextuales se organizaron en siete categorías: color, diseño o motivo, técnica de tejido, función, significado social, efecto sensorial y contexto espacial. También se evaluaron a través de cuatro dimensiones: estructura formal, uso del color, detalles técnicos y asociaciones culturales. Los motivos y las decisiones formales se interpretaron en relación con el clima, la naturaleza, el acceso a los materiales, las creencias, los símbolos, las tradiciones, las prácticas cotidianas y los relatos de los participantes. Todas las fotografías fueron tomadas por la investigadora con el consentimiento de los creadores.

Los resultados indican claras diferencias regionales en el lenguaje formal, las preferencias de color, la estructura de tejido, el uso de materiales y la construcción. No obstante, todos los ejemplos comparten una estructura en la que el trabajo manual genera un significado funcional, cultural, emocional y simbólico.

Los ejemplos de Bingöl se caracterizan por motivos densos, fuertes contrastes de color, hilo grueso, tejido de doble capa y una construcción de una sola pieza sin costuras. Si bien esta estructura responde a los inviernos rigurosos, los colores y los motivos geométricos se asociaban con códigos familiares y del pueblo, la edad, el estado civil, la geografía local y la memoria colectiva. En Erzincan, el hilo grueso, los colores contrastantes, las geometrías diagonales o en forma de cuadrícula y las diferentes construcciones del tobillo revelan un equilibrio entre durabilidad, mano de obra, función y valor estético. Estas zapatillas también se asociaban con la vida invernal, las dotes, las ceremonias, los regalos, las relaciones de vecindad y los recuerdos de la infancia.

Los ejemplos de Erzurum presentan un sistema de confección en dos partes y aberturas en el tobillo más anchas que las de otras regiones. Los participantes describieron estas características como conocimientos heredados, aunque también se interpretaban como soluciones prácticas para llevar las zapatillas sobre calcetines gruesos en condiciones climáticas severas. Los motivos de corazones, triángulos y motivos florales en relieve combinan simbolismo emocional, ornamentación, destreza técnica y funcionalidad cotidiana. En los asentamientos yörük, el hilo de lana grueso, las suelas reforzadas, las secciones estrechas en el tobillo, el uso limitado de motivos y los fuertes contrastes de color reflejan una vida nómada entre las tierras altas, los pueblos, las llanuras y las tiendas. Los motivos y los colores se asociaban con los ciclos estacionales, la cosecha, la fertilidad, la protección, la identidad familiar, el estado civil y la vida en movimiento.

Los ejemplos de Bursa destacan por un lenguaje visual gráfico, estructuras de suela de punto plano ininterrumpidas, motivos densos, acabados decorativos en los bordes y fuertes relaciones entre las áreas positivas y negativas. Estas características se interpretaron en relación con la historia de la producción de hilo en Bursa, la migración, la cultura visual otomana y la combinación de la memoria de los patrones de origen balcánico con las técnicas anatolias. El ejemplo de Bartın se distingue por un hilo fino, un punto denso, una construcción que pasa de una superficie plana a una forma curvada, puntadas de borde apretadas, transiciones rítmicas de color y ornamentación creada tanto a través de los motivos como de las aberturas en la superficie tejida. Estas características se asociaron con la paciencia, el control técnico, el orden doméstico, la memoria regional y la continuidad intergeneracional.

En todas las regiones, el clima y la geografía influyen en el grosor del hilo, la densidad del tejido, la construcción, la protección térmica, la flexibilidad y la facilidad de transporte. El color funciona como un lenguaje sensorial y simbólico conectado con la naturaleza, las emociones, la edad, el estatus, la familia y la identidad local. Los motivos y las técnicas surgen como conocimiento tácito transmitido a través de la observación, la repetición, la memoria y la práctica incorporada. Las zapatillas de punto también se asocian con la vida doméstica, la hospitalidad, los regalos, las dotes, las ceremonias, la solidaridad, la resiliencia, la paciencia, la calidez emocional, el movimiento y el sentido de pertenencia. Aunque el trabajo de las mujeres suele permanecer invisible desde el punto de vista social y económico, constituye la base productiva común de todos los ejemplos.

El estudio demuestra que las zapatillas tejidas a mano no pueden evaluarse únicamente como calzado o productos artesanales tradicionales. Son narrativas materiales en las que se entrelazan la función, el juicio estético, el conocimiento local, la memoria social, el trabajo de las mujeres y la identidad cultural. Si bien las diferencias regionales crean una geografía de diseño diversa, la producción manual y la transmisión

intergeneracional conforman una estructura cultural compartida. El estudio ofrece un marco holístico que combina el análisis visual y técnico con la interpretación cultural, social, sensorial y espacial. Asimismo, revela que la producción y la transmisión continuadas de las zapatillas tejidas mantienen la continuidad cultural dentro de los sistemas modernos de estandarización, comercialización y consumo, y constituyen una resistencia tangible a la desaparición. En este sentido, la zapatilla tejida se erige tanto como un bien cultural como en un narrador a través del cual se producen, conservan y transmiten la identidad, la experiencia y los conocimientos tradicionales.

Palabras clave: Zapatilla tejida a mano, artesanía, diseño, significado cultural, trabajo de las mujeres.

结构化摘要:

本研究旨在将土耳其不同地区生产的手工编织拖鞋，不仅视为功能性物品或手工艺品，更将其视为设计产品、文化商品、生活方式的载体以及社会记忆的物质载体。此前关于土耳其编织拖鞋的研究，通常侧重于民间艺术图案或传统的手工艺分类。本研究旨在提供一种整体性的解读，将形式、色彩、图案、材质、编织技法、使用语境、女性劳动、地方生产知识、文化认同以及代际传承等要素融为一体。本研究探讨：不同地区的编织拖鞋实例之间存在哪些异同；其形式与技术特征如何与气候、地理、日常生活、社会与文化结构、仪式与习俗、原材料获取途径及使用模式相关联；以及编织拖鞋在女性劳动、归属感及跨代传承的知识层面中被如何理解。通过设计人类学和文化经济学，本研究旨在揭示地方生产、文化延续性以及手工制品在流通与消费体系中的商品化之间的关系。

本研究采用描述性、定性及解释性研究设计，融合了视觉人类学、设计研究、文化分析、符号学解读以及定向定性内容分析。研究样本包括十一双手工编织拖鞋：其中两双来自宾格尔，两双来自埃尔津詹，两双来自埃尔祖鲁姆，两双来自陶鲁斯山脉的约鲁克聚居地，两双来自布尔萨，一双来自巴林。研究采用了目的性标准抽样法。每件样本必须为手工编织，与特定地区有可靠关联，可通过制作者或使用情境获取，能够进行视觉记录，并能体现当地的形式或技术特征。

针对这11双拖鞋的历史、制作过程、象征意义及技法，研究人员咨询了17位女性。其中8双的制作者被直接联系到，她们均年逾65岁。对于其余3双（其制作者已故），由于她们的女儿延续了相同的视觉与技法语言，因此联系了这些女儿。相关家庭的女性成员以及两位精通编织技法的女性也提供了帮助。在实地考察期间进行了非正式交流，相关内容均记录在研究者的田野笔记中。

研究从形态、图案、色彩、编织技法、质地、比例、对称与不对称、纹样组织、纱线类型、编织密度、鞋头形态及接合方法等方面对这些实例进行了考察。视觉与语境数据被归纳为七大类别：色彩、图案或纹样、编织技法、功能、社会意义、感官效果以及空间语境。此外，还通过形式结构、色彩运用、技术细节及文化关联这四个维度对样本进行了评估。对图案和形式决策的解读，结合了气候、自然环境、材料获取、信仰、符号、传统、日常实践以及参与者的叙述。所有照片均由研究者征得制作者同意后拍摄。

研究结果表明，在形式语言、色彩偏好、编织结构、材料使用和构造方面存在明显的区域差异。尽管如此，所有实例都具有共同的结构特征：手工劳动赋予了这些作品功能性、文化性、情感性和象征性的意义。

宾戈尔地区的样本以密集的图案、强烈的色彩对比、粗线、双层编织以及无缝的一体式结构为特征。虽然这种结构是为了应对严酷的冬季，但色彩和几何图案却与家庭及村庄的习俗、年龄、婚姻状况、当地地理环境以及集体记忆相关联。在埃尔津詹，粗线、对比鲜明的色彩、对角线或网格状的几何图案以及不同的脚踝结构，体现了耐用性、工艺、功能和审美价值之间的平衡。这些拖鞋还与冬季生活、嫁妆、仪式、馈赠、邻里关系以及童年记忆息息相关。

埃尔祖鲁姆地区的拖鞋采用两部分结构体系，其脚踝开口比其他地区更为宽大。参与者将这些特征描述为传承下来的知识，同时也将其解读为在严酷气候条件下，为方便在厚袜子上穿拖鞋而采取的实用解决方案。心形、三角形和浮雕花卉纹样融合了情感象征、装饰性、工艺技巧和日常功

能。在约鲁克人的聚居地，粗羊毛线、加固鞋底、窄脚踝部分、有限的纹样使用以及强烈的色彩对比，反映了他们在高地、村庄、平原和帐篷之间游牧的生活方式。纹样和色彩与季节循环、丰收、生育力、保护、家庭身份、婚姻状况以及流动的生活息息相关。

布尔萨的样本以其图形化的视觉语言、连贯的平针编织鞋底结构、密集的模式、装饰性的边缘处理以及正负空间之间的强烈关系而脱颖而出。这些特征被解读为与布尔萨的纱线生产历史、迁徙、奥斯曼视觉文化，以及源自巴尔干的图案记忆与安纳托利亚技艺的结合有关。巴尔廷（Bartın）的样本则以细纱、紧密编织、从平面过渡到曲面的结构、紧致的边缘针脚、富有节奏感的色彩过渡，以及通过图案和针织表面开口共同创造的装饰效果为特色。这些特征与耐心、技术掌控力、家庭秩序、区域记忆以及代际传承相关。

在所有地区，气候和地理环境都影响着纱线粗细、编织密度、结构、保暖性、柔韧性以及便携性。色彩作为一种感官和象征语言，与自然、情感、年龄、地位、家庭以及地方认同紧密相连。图案与技法作为一种隐性知识，通过观察、重复、记忆和身体化实践得以传承。针织拖鞋还与家庭生活、待客之道、馈赠、嫁妆、仪式、团结、韧性、耐心、情感温暖、行动以及归属感密切相关。尽管女性的劳动在社会和经济层面往往处于隐形状态，但它构成了所有案例的共同生产基础。

本研究表明，手工编织拖鞋不能仅被视为鞋履或传统手工艺品。它们是功能、审美判断、地方知识、社会记忆、女性劳动与文化身份相互交织的物质叙事。尽管地域差异造就了多样化的设计地理图景，但手工制作与代际传承构成了共同的文化结构。本研究提供了一个将视觉与技术分析结合文化、社会、感官及空间解读的整体性框架。研究还揭示，编织拖鞋的持续生产与传承，在现代标准化、商业化和消费体系中维系了文化连续性，并构成了对抗文化消亡的切实抵抗。就此而言，编织拖鞋既是一种文化商品，又是一个“故事讲述者”——通过它，身份认同、生活经验和传统知识得以生成、保存和传承。

关键词：手工编织拖鞋、手工艺、设计、文化意义、女性劳动。

Структурированное Резюме:

Цель данного исследования заключается в рассмотрении вязаных вручную тапочек, изготавливаемых в различных регионах Турции, не только как функциональных предметов или изделий народного промысла, но и как объектов дизайна, культурных товаров, носителей образа жизни и материальных носителей социальной памяти. Исследования, посвящённые вязаным тапочкам в Турции, как правило, сосредоточены на фольклорных мотивах или традиционных классификациях ремесленных изделий. Данное исследование отвечает потребности в целостной интерпретации, объединяющей форму, цвет, мотивы, материал, технику вязания, контекст использования, женский труд, местные знания о производстве, культурную идентичность и межпоколенческую передачу. В нём задаются вопросы о том, какие сходства и различия можно выявить среди региональных примеров, как их формальные и технические характеристики соотносятся с климатом, географией, повседневной жизнью, социологическими и культурными структурами, ритуалами и привычками, доступом к материалам и моделями использования, а также как вязаные тапочки понимаются в контексте женского труда, чувства принадлежности и знаний, передаваемых из поколения в поколение. Опираясь на антропологию дизайна и культурную экономику, исследование направлено на выявление взаимосвязей между местным производством, культурной преемственностью и коммодификацией предметов ручной работы в рамках систем обращения и потребления.

В исследовании использовался описательный, качественный и интерпретативный подход, сочетающий визуальную антропологию, дизайн-исследования, культурный анализ, семиотическую интерпретацию и направленный качественный контент-анализ. Выборка состоит из одиннадцати пар вязаных вручную тапочек: две из Бинголя, две из Эрзинджана, две из Эрзурума, две из поселений йоруков в Таврских горах, две из Бурсы и одна из Бартина. Использовалась целевая критериальная выборка. Каждый образец должен был быть связан вручную, достоверно ассоциироваться с конкретной местностью, быть доступным через его изготовителя или контекст использования, поддаваться визуальной документации и отражать местные формальные или технические особенности.

Были опрошены семнадцать женщин относительно истории, процессов изготовления, значений и техник выполнения этих одиннадцати пар. С мастерицами восьми пар удалось связаться напрямую; всем им было свыше 65 лет. В отношении остальных трех пар, мастерицы которых уже умерли, были опрошены их дочери, поскольку они продолжали использовать тот же визуальный и технический язык. Свой вклад также внесли женщины из соответствующих семей и две женщины, обладающие специфическими знаниями о техниках вязания. Неформальные беседы происходили во время полевых визитов и были зафиксированы в полевых записях исследователя.

Образцы были изучены с точки зрения формы, узора, цвета, техники вязания, текстуры, пропорций, симметрии и асимметрии, расположения мотивов, типа пряжи, плотности вязания, формы носка и метода соединения. Визуальные и контекстуальные данные были сгруппированы по семи категориям: цвет, узор или мотив, техника вязания, функция, социальное значение, сенсорный эффект и пространственный контекст. Они также были оценены по четырем параметрам: формальная структура, использование цвета, технические детали и культурные ассоциации. Мотивы и формальные решения интерпретировались с учетом климата, природы, доступности материалов, верований, символов, традиций, повседневных практик и рассказов участников. Все фотографии были сделаны исследователем с согласия мастеров.

Результаты исследования указывают на явные региональные различия в формальном языке, цветовых предпочтениях, структуре вязания, использовании материалов и конструкции. Тем не менее, все образцы объединены общей структурой, в которой ручной труд придает изделиям функциональное, культурное, эмоциональное и символическое значение.

Образцы из Бинголя характеризуются плотными узорами, сильными цветовыми контрастами, толстой пряжей, двухслойным вязанием и бесшовной конструкцией из одного куска. Хотя такая конструкция обусловлена суровыми зимами, цвета и геометрические мотивы ассоциировались с семейными и деревенскими традициями, возрастом, семейным положением, местной географией и коллективной памятью. В Эрзинджане толстая пряжа, контрастные цвета, диагональные или сетчатые геометрические узоры, а также различные конструкции в области лодыжки свидетельствуют о балансе между прочностью, качеством исполнения, функциональностью и эстетической ценностью. Эти тапочки также ассоциировались с зимней жизнью, приданым, церемониями, обменом подарками, соседскими отношениями и детскими воспоминаниями.

Образцы из Эрзурума отличаются двухкомпонентной конструкцией и более широкими отверстиями в области лодыжки, чем у тапочек из других регионов. Участники описывали эти особенности как унаследованные знания, хотя они также интерпретировались как практические решения, позволяющие носить тапочки поверх толстых носков в суровых климатических условиях. Сердца, треугольники и рельефные цветочные мотивы сочетают в себе эмоциональную символику, орнаментацию, техническое мастерство и повседневную функциональность. В поселениях Йоруков толстая шерстяная пряжа, усиленные подошвы, узкие участки в области лодыжки, ограниченное использование мотивов и сильные цветовые контрасты отражают кочевой образ жизни между высокогорьем, деревнями, равнинами и палатками. Мотивы и цвета ассоциировались с сезонными циклами, урожаем, плодородием, защитой, семейной идентичностью, семейным положением и жизнью в движении.

Образцы из Бурсы выделяются графическим визуальным языком, непрерывными плоскими вязаными конструкциями подошвы, плотными мотивами, декоративной обработкой краев и сильной взаимосвязью между положительными и отрицательными площадями. Эти характеристики были интерпретированы в контексте истории производства пряжи в Бурсе, миграции, визуальной культуры Османской империи, а также сочетания унаследованных с Балкан традиций узоров с анатолийскими техниками. Образец из Бартина отличается тонкой пряжей, плотным вязанием, конструкцией, переходящей от плоской поверхности к изогнутой форме, плотными краевыми стежками, ритмичными цветовыми переходами и орнаментом, создаваемым как узором, так и отверстиями в вязаной поверхности. Эти характеристики ассоциировались с терпением, техническим мастерством, домашним порядком, региональной памятью и преемственностью поколений.

Во всех регионах климат и география влияют на толщину пряжи, плотность вязания, конструкцию, теплоизоляцию, гибкость и удобство ношения. Цвет выступает в качестве сенсорного и

символического языка, связанного с природой, эмоциями, возрастом, статусом, семьей и местной идентичностью. Узоры и техники представляют собой неявные знания, передаваемые посредством наблюдения, повторения, памяти и практического опыта. Вязаные тапочки также ассоциируются с домашней жизнью, гостеприимством, дарением подарков, приданым, церемониями, солидарностью, стойкостью, терпением, эмоциональным теплом, движением и чувством принадлежности. Хотя труд женщин зачастую остается социально и экономически незаметным, он составляет общую производственную основу всех рассмотренных примеров.

Исследование демонстрирует, что вязаные вручную тапочки нельзя оценивать исключительно как обувь или изделия традиционного рукоделия. Они представляют собой материальные нарративы, в которых переплетаются функциональность, эстетические суждения, местные знания, социальная память, женский труд и культурная идентичность. В то время как региональные различия создают разнообразную географию дизайна, ручное производство и передача знаний из поколения в поколение формируют общую культурную структуру. Исследование предлагает целостную концептуальную основу, сочетающую визуальный и технический анализ с культурной, социальной, сенсорной и пространственной интерпретацией. Оно также показывает, что продолжающееся производство и передача вязаных тапочек поддерживают культурную преемственность в рамках современных систем стандартизации, коммерциализации и потребления и представляют собой осязаемое сопротивление исчезновению. В этом отношении вязаные тапочки выступают одновременно в качестве культурного товара и носителя истории, посредством которого создаются, сохраняются и передаются идентичность, опыт и традиционные знания.

Ключевые слова: вязаные тапочки ручной работы, ремесло, дизайн, культурное значение, женский труд.

संरचित सारांशः

इस अध्ययन का उद्देश्य तुर्की के विभिन्न क्षेत्रों में उत्पादित हाथ से बुनी गई चप्पलों की न केवल कार्यात्मक वस्तुओं या हस्तशिल्प उत्पादों के रूप में, बल्कि डिज़ाइन उत्पादों, सांस्कृतिक वस्तुओं, जीवन-शैली के प्रसारकों और सामाजिक स्मृति के भौतिक वाहकों के रूप में भी जांच करना है।

तुर्की में बुनी हुई चप्पलों पर किए गए अध्ययन आम तौर पर लोक-प्रेरित रूपांकनों या पारंपरिक शिल्प वर्गीकरणों पर केंद्रित रहे हैं। यह अध्ययन एक समग्र व्याख्या की आवश्यकता को पूरा करता है जो रूप, रंग, रूपांकन, सामग्री, बुनाई की तकनीक, उपयोग के संदर्भ, महिलाओं की मेहनत, स्थानीय उत्पादन ज्ञान, सांस्कृतिक पहचान और पीढ़ी-दर-पीढ़ी संचरण को एक साथ लाती है। यह पूछता है कि क्षेत्रीय उदाहरणों के बीच क्या समानताएँ और अंतर पहचाने जा सकते हैं, उनकी औपचारिक और तकनीकी विशेषताएँ जलवायु, भूगोल, दैनिक जीवन, समाजशास्त्रीय और सांस्कृतिक संरचनाओं, रीति-रिवाजों और आदतों, सामग्रियों तक पहुँच, और उपयोग के पैटर्न से कैसे संबंधित हैं, और महिलाओं की मेहनत, जुड़ाव, और पीढ़ियों से चली आ रही ज्ञान के संबंध में बुनी हुई चप्पलों को कैसे समझा जाता है।

डिज़ाइन मानवशास्त्र और सांस्कृतिक अर्थशास्त्र के माध्यम से, इस अध्ययन का उद्देश्य स्थानीय उत्पादन, सांस्कृतिक निरंतरता, और परिसंचरण तथा खपत की प्रणालियों के भीतर हस्तनिर्मित वस्तुओं के वस्तुकरण के बीच संबंधों को स्पष्ट करना है।

इस शोध में दृश्य मानवशास्त्र, डिज़ाइन अनुसंधान, सांस्कृतिक विश्लेषण, संकेतात्मक व्याख्या, और निर्देशित गुणात्मक सामग्री विश्लेषण को संयोजित करने वाले एक वर्णनात्मक, गुणात्मक और व्याख्यात्मक डिज़ाइन का उपयोग किया गया।

नमूने में हाथ से बुनी गई ग्यारह जोड़ी चप्पलें शामिल हैं: दो बिंगोल से, दो एर्ज़िन्जान से, दो एर्ज़ुरम से, दो टॉरस पर्वत में योरुक बस्तियों से, दो बुर्सा से, और एक बार्टिन से। उद्देश्यपूर्ण मानदंड नमूनाकरण का उपयोग किया गया था। प्रत्येक उदाहरण हाथ से बुना हुआ होना चाहिए था, किसी विशिष्ट स्थान से विश्वसनीय रूप से जुड़ा होना चाहिए था, उसके निर्माता या उपयोग के संदर्भ के माध्यम से सुलभ होना चाहिए था, दृश्य रूप से प्रलेखित किया जा सकता हो, और किसी स्थानीय औपचारिक या तकनीकी विशेषता का प्रतिनिधि होना चाहिए था।

ग्यारह जोड़ों के इतिहास, उत्पादन प्रक्रियाओं, अर्थों और तकनीकों के बारे में सत्रह महिलाओं से परामर्श किया गया। आठ जोड़ों के निर्माताओं से सीधे संपर्क किया गया, और वे सभी 65 वर्ष से अधिक आयु की थीं। शेष तीन जोड़ों के लिए, जिनके निर्माता का निधन हो चुका था, उनकी बेटियों से संपर्क किया गया क्योंकि वे उसी दृश्य और तकनीकी भाषा को जारी रखती थीं। संबंधित घरों की महिलाओं और बुनाई तकनीकों का विशेष ज्ञान रखने वाली दो महिलाओं ने भी योगदान दिया। क्षेत्र भ्रमण के दौरान अनौपचारिक बातचीत हुई और उन्हें शोधकर्ता के फ़िल्ड नोट्स में दर्ज किया गया।

उदाहरणों की जांच रूप, पैटर्न, रंग, बुनाई की तकनीक, बनावट, अनुपात, समरूपता और विषम समरूपता, रूपात्मक संगठन, धागे के प्रकार, बुनाई की घनता, पंजे के आकार और जोड़ने की विधि के संदर्भ में की गई। दृश्य और संदर्भात्मक डेटा को सात श्रेणियों के अंतर्गत व्यवस्थित किया गया: रंग, पैटर्न या रूपात्मक, बुनाई की तकनीक, कार्य, सामाजिक अर्थ, संवेदी प्रभाव, और स्थानिक संदर्भ। उनका मूल्यांकन चार आयामों के माध्यम से भी किया गया: औपचारिक संरचना, रंग का उपयोग, तकनीकी विवरण, और सांस्कृतिक संबंध।

मोटिफ और औपचारिक निर्णयों की व्याख्या जलवायु, प्रकृति, सामग्री की उपलब्धता, विश्वास, प्रतीकों, परंपराओं, दैनिक प्रथाओं और प्रतिभागी खातों के संबंध में की गई। सभी तस्वीरें शोधकर्ता द्वारा निर्माताओं की सहमति से ली गई थीं।

निष्कर्ष औपचारिक भाषा, रंगों की पसंद, बुनाई की संरचना, सामग्री के उपयोग और निर्माण में स्पष्ट क्षेत्रीय अंतर दर्शाते हैं। फिर भी, सभी उदाहरणों में एक ऐसी संरचना साझा है जिसमें शारीरिक श्रम कार्यात्मक, सांस्कृतिक, भावनात्मक और प्रतीकात्मक अर्थ उत्पन्न करता है।

बिगोल के उदाहरण घने पैटर्न, रंगों के तीव्र विरोधाभास, मोटे धागे, दोहरी परत की बुनाई और बिना सीवन वाले एक टुकड़े की बनावट से विशेषता रखते हैं। जहाँ यह बनावट कठोर सर्दियों की प्रतिक्रिया है, वहीं रंगों और ज्यामितीय रूपांकनों को परिवार और गाँव के संहिताओं, उम्र, वैवाहिक स्थिति, स्थानीय भूगोल और सामूहिक स्मृति से जोड़ा गया था। एर्ज़िक्न में, मोटा धागा, विरोधाभासी रंग, तिरछे या ग्रिड-आधारित ज्यामिति, और टखने की अलग-अलग बनावट स्थायित्व, कारीगरी, कार्यक्षमता और सौंदर्य मूल्य के बीच संतुलन को दर्शाते हैं।

ये चप्पलें शीतकालीन जीवन, दहेज, समारोहों, उपहार देने, पड़ोसी संबंधों और बचपन की यादों से भी जुड़ी थीं।

एर्ज़ुरम के नमूनों में दो-भागों वाली निर्माण प्रणाली और अन्य क्षेत्रों की तुलना में टखनों पर चौड़ी खुली जगह होती है। प्रतिभागियों ने इन विशेषताओं को विरासत में मिली जानकारी के रूप में बताया, जबकि इन्हें कठोर जलवायु परिस्थितियों में मोटे मोड़ों के ऊपर चप्पलें पहनने के व्यावहारिक समाधान के रूप में भी व्याख्यायित किया गया।

दिल, त्रिकोण, और उभरे हुए फूलों के रूपांकन भावनात्मक प्रतीकवाद, अलंकरण, तकनीकी कौशल, और रोजमर्रा की कार्यक्षमता का संयोजन करते हैं। योरुक बस्तियों में, मोटा ऊनी धागा, सुदृढ़ तले, संकीर्ण टखने वाले हिस्से, सीमित रूपांकनों का उपयोग, और रंगों का तीव्र विरोधाभास ऊँचे इलाकों, गांवों, मैदानों और तंबुओं के बीच एक गतिशील जीवन को दर्शाते हैं। रूपांकनों और रंगों को मौसमी चक्र, फसल कटाई, उर्वरता, सुरक्षा, पारिवारिक पहचान, वैवाहिक स्थिति, और गतिशील जीवन से जोड़ा जाता था।

बुर्सा के उदाहरण ग्राफिक दृश्य भाषा, बिना रुकावट की सपाट बुनी हुई तलवों की संरचना, घने रूपांकन, सजावटी किनारों की बनावट, और सकारात्मक और नकारात्मक क्षेत्रों के बीच मजबूत संबंधों के कारण सबसे अलग हैं। इन विशेषताओं की व्याख्या बुर्सा के धागा उत्पादन के इतिहास, प्रवासन, ओटोमन दृश्य संस्कृति, और बाल्कन से प्राप्त पैटर्न स्मृति के अनातोलियाई तकनीकों के साथ संयोजन के संबंध में की गई थी। बार्टिन का उदाहरण बारीक ऊन, घनी बुनाई, सपाट सतह से वक्राकार रूप में बदलने वाली बनावट, कसे हुए किनारों की टाँकों, लयबद्ध रंग परिवर्तन, और बुनी हुई सतह में पैटर्न और छिद्रों दोनों के माध्यम से बनाए गए आभूषण के लिए विशिष्ट है। इन विशेषताओं को धैर्य, तकनीकी नियंत्रण, घरेलू व्यवस्था, क्षेत्रीय स्मृति और पीढ़ीगत निरंतरता से जोड़ा जाता था।

सभी क्षेत्रों में, जलवायु और भूगोल धागे की मोटाई, बुनाई की घनता, बनावट, ऊष्मा संरक्षण, लचीलापन और वहनीयता को प्रभावित करते हैं। रंग एक संवेदी और प्रतीकात्मक भाषा के रूप में कार्य करता है जो प्रकृति, भावना, आयु, स्थिति, परिवार और स्थानीय पहचान से जुड़ा होता है। नमूने और तकनीकें अवलोकन, पुनरावृत्ति, स्मृति और मूर्त अभ्यास के माध्यम से संप्रेषित होने वाले निहित ज्ञान के रूप में उभरते हैं। बुनी हुई चप्पलें घरेलू जीवन, आतिथ्य, उपहार देना, दहेज, समारोहों, एकजुटता, लचीलेपन, धैर्य, भावनात्मक गर्माहट, गतिशीलता और अपनत्व से भी जुड़ी हैं। यद्यपि महिलाओं की मेहनत अक्सर सामाजिक और आर्थिक रूप से अदृश्य रहती है, यह सभी उदाहरणों की सामान्य उत्पादक नींव का गठन करती है।

यह अध्ययन दर्शाता है कि हाथ से बुनी गई चप्पलों का मूल्यांकन केवल जूते-चप्पलों या पारंपरिक हस्तशिल्प उत्पादों के रूप में नहीं किया जा सकता है। वे भौतिक कथाएँ हैं जिनमें कार्य, सौंदर्यबोध, स्थानीय ज्ञान, सामाजिक स्मृति, महिलाओं की मेहनत और सांस्कृतिक पहचान आपस में गुंथी हुई हैं। जहाँ क्षेत्रीय अंतर एक विविध डिज़ाइन भूगोल बनाते हैं, वहीं हाथ से उत्पादन और पीढ़ी-दर-पीढ़ी हस्तांतरण एक साझा सांस्कृतिक संरचना का निर्माण करते हैं। यह अध्ययन एक समग्र ढाँचा प्रदान करता है जो सांस्कृतिक, सामाजिक, संवेदी और स्थानिक व्याख्या के साथ दृश्य और तकनीकी विश्लेषण को जोड़ता है।

यह यह भी प्रकट करता है कि बुनी हुई चप्पलों का निरंतर उत्पादन और प्रसारण मानकीकरण, वाणिज्यीकरण और उपभोग की आधुनिक प्रणालियों के भीतर सांस्कृतिक निरंतरता को बनाए रखता है और विलुप्ति के प्रति एक मूर्त प्रतिरोध का गठन करता है। इस संबंध में, बुनी हुई चप्पल एक सांस्कृतिक वस्तु और एक कहानीकार, दोनों के रूप में उभरती है, जिसके माध्यम से पहचान, अनुभव और पारंपरिक ज्ञान का उत्पादन, संरक्षण और प्रसारण होता है।

कुंजीशब्द: हाथ से बुनी हुई चप्पल, शिल्प, डिज़ाइन, सांस्कृतिक अर्थ, महिलाओं की मेहनत।

Yapılandırılmış Özet:

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin farklı bölgelerinde üretilen el örgüsü patikleri yalnızca işlevsel nesneler veya el sanatı ürünleri olarak değil, aynı zamanda tasarım ürünleri, kültürel metalar, yaşayışın aktarıcıları ve toplumsal belleğin maddi taşıyıcıları olarak incelemektir. Türkiye'de örgü patikler üzerine yapılan çalışmalar genellikle folklorik motiflere veya geleneksel el sanatı sınıflandırmalarına odaklanmıştır. Bu çalışma biçim, renk, motif, malzeme, örgü tekniği, kullanım bağlamı, kadın emeği, yerel üretim bilgisi, kültürel kimlik ve nesiller arası aktarımı bir araya getiren bütüncül bir yorumlama gereksinimine karşılık vermektedir. Araştırmada bölgesel örneklerin hangi benzerlik ve farklılıkları gösterdiği, biçimsel ve teknik özelliklerinin iklim, coğrafya, gündelik yaşam, sosyolojik yapı, kültürel yapı, ritüel ve alışkanlıklar, malzemeye erişim ve kullanım biçimleriyle nasıl ilişkilendiği ve örgü patiklerin kadın emeği, aidiyet ve kuşaklar boyunca aktarılan bilgi bağlamında nasıl anlamlandırıldığı sorgulanmaktadır. Çalışma, tasarım antropolojisi ve kültür ekonomisi yaklaşımları aracılığıyla yerel üretim, kültürel süreklilik ve el yapımı nesnelerin daha geniş dolaşım ve tüketim sistemleri içerisinde metalaşması arasındaki ilişkileri görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada görsel antropoloji, tasarım araştırması, kültürel analiz, göstergebilimsel yorumlama ve yönlendirilmiş nitel içerik analizini bir araya getiren betimleyici, nitel ve yorumlayıcı bir araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma korpusu Bingöl'den iki, Erzincan'dan iki, Erzurum'dan iki, Toroslar'daki Yörük yerleşimlerinden iki, Bursa'dan iki ve Bartın'dan bir olmak üzere toplam on bir çift el örgüsü patikten oluşmaktadır. Amaçlı ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Seçilen her örneğin el örgüsü olması, belirli bir yöreyle güvenilir biçimde ilişkilendirilebilmesi, üreticisine veya kullanım bağlamına erişilebilmesi, görsel olarak belgelenebilmesi ve yerel bir biçimsel ya da teknik özellik taşıması temel seçim ölçütleri olarak belirlenmiştir.

On bir çift patiğin geçmişi, üretim süreçleri, anlamları ve teknikleri hakkında toplam on yedi kadına informal olarak danışılmıştır. Sekiz çift patiğin üreticisine doğrudan ulaşılmış ve bu üreticilerin tamamının altmış beş yaşın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Üreticileri vefat etmiş olan diğer üç çift için ise aynı görsel ve teknik dili sürdürmeleri nedeniyle üreticilerin kızlarına ulaşılmıştır. İlgili hanelerde yaşayan kadınlar ve örgü teknikleri konusunda özel bilgi sahibi iki kadın da araştırmaya katkı sağlamıştır. Gayriresmî etkileşimler saha ziyaretleri sırasında gerçekleşmiş ve araştırmacının saha notları aracılığıyla kayıt altına alınmıştır.

Örnekler biçim, desen, renk, örgü tekniği, doku, oran, simetri ve asimetri, motif düzeni, iplik türü, örgü yoğunluğu, burun biçimi ve birleştirme yöntemi bakımından incelenmiştir. Görsel ve bağlamsal veriler renk, desen veya motif, örgü tekniği, işlev, toplumsal anlam, duyuşsal etki ve mekânsal bağlam olmak üzere yedi kategori altında düzenlenmiştir. Bu veriler ayrıca biçimsel yapı, renk kullanımı, teknik ayrıntılar ve kültürel çağrışımlar olmak üzere dört temel boyut üzerinden değerlendirilmiştir. Motifler ve biçimsel kararlar iklim, doğa, malzemeye erişim, inançlar, semboller, gelenekler, gündelik pratikler ve katılımcı anlatılarıyla ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Araştırmada kullanılan bütün fotoğraflar, üreticilerin izni alınarak araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Bulgular, bölgeler arasında biçimsel dil, renk tercihleri, örgü yapısı, malzeme kullanımı ve konstrüksiyon açısından belirgin farklılıklar bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bütün örneklerde el emeğinin işlevsel, kültürel, duygusal ve sembolik anlam ürettiği ortak bir yapı bulunmaktadır.

Bingöl örnekleri yoğun desen kullanımı, güçlü renk karşıtlıkları, kalın iplik, çift katlı örgü ve dikişsiz tek parça konstrüksiyonla karakterize edilmektedir. Bu yapı sert kış koşullarına yanıt verirken renkler ve geometrik motifler aile ve köy kodları, yaş, medeni durum, yerel coğrafya ve kolektif bellekle ilişkilendirilmiştir. Erzincan örneklerinde kalın iplik, zıt renkler, çapraz veya ızgara temelli geometriler ve farklı bilek konstrüksiyonları dayanıklılık, işçilik, işlev ve estetik değer arasındaki dengeyi görünür kılmaktadır. Bu patikler aynı zamanda kış yaşamı, çeyiz, törenler, hediyeleşme, komşuluk ilişkileri ve çocukluk anılarıyla ilişkilendirilmiştir.

Erzurum örneklerinde iki parçalı bir konstrüksiyon sistemi ve diğer bölgelere göre daha geniş bırakılan bilek açıklıkları bulunmaktadır. Bu özellikler katılımcılar tarafından kuşaklar boyunca aktarılan bilgi olarak açıklanmış, aynı zamanda sert iklim koşullarında patiklerin kalın çorapların üzerine giyilmesine yönelik pratik bir çözüm olarak yorumlanmıştır. Kalp, üçgen ve kabartmalı çiçek motifleri duygusal sembolizm, süsleme, teknik beceri ve gündelik işlevi bir araya getirmektedir. Yörük yerleşimlerinde ise kalın yün iplik, güçlendirilmiş tabanlar, dar bilek bölümleri, sınırlı motif kullanımı ve güçlü renk karşıtlıkları yayla, köy, ova ve çadırlar arasındaki hareketli yaşamı yansıtmaktadır. Motifler ve renkler mevsimsel döngüler, hasat, bereket, korunma, aile kimliği, medeni durum ve hareket hâlindeki yaşamla ilişkilendirilmiştir.

Bursa örnekleri grafik bir görsel dil, kesintisiz düz örülmüş taban yapısı, yoğun motifler, dekoratif kenar uygulamaları ve pozitif ile negatif alanlar arasındaki güçlü ilişkilerle öne çıkmaktadır. Bu özellikler Bursa'nın iplik üretim tarihi, göç hareketleri, Osmanlı görsel kültürü ve Balkan kökenli desen hafızasının Anadolu teknikleriyle birleşmesi bağlamında yorumlanmıştır. Bartın örneği ise ince iplik, yoğun örgü, düz yüzeyden eğrisel forma geçen konstrüksiyon, sıkı kenar ilmekleri, ritmik renk geçişleri ve hem desen hem de yüzey boşluklarıyla oluşturulan bezemelerle ayrılmaktadır. Bu özellikler sabır, teknik kontrol, ev içi düzen, bölgesel bellek ve kuşaklar arası süreklilikle ilişkilendirilmiştir.

Bütün bölgelerde iklim ve coğrafyanın iplik kalınlığını, örgü yoğunluğunu, konstrüksiyonu, ısı korumayı, esnekliği ve taşınabilirliği etkilediği görülmüştür. Renk, doğa, duygu, yaş, statü, aile ve yerel kimlikle bağlantılı duygusal ve sembolik bir dil olarak işlev görmektedir. Desenler ve teknikler gözlem, tekrar, bellek ve bedensel uygulama yoluyla aktarılan örtük bilgi biçimleri olarak ortaya çıkmaktadır. Örgü patikler aynı zamanda ev yaşamı, misafirperverlik, hediyeleşme, çeyiz, törenler, dayanışma, direnç, sabır, duygusal sıcaklık, hareket ve aidiyetle ilişkilidir. Kadın emeği, toplumsal ve ekonomik bakımdan çoğu zaman görünmez kalmasına rağmen bütün örneklerin ortak üretim temelini oluşturmaktadır.

Çalışma, el örgüsü patiklerin yalnızca ayakkabı veya geleneksel el sanatı ürünleri olarak değerlendirilemeyeceğini göstermektedir. Patikler işlev, estetik yargı, yerel bilgi, toplumsal bellek, kadın emeği ve kültürel kimliğin iç içe geçtiği maddi anlatılardır. Bölgesel farklılıklar çeşitlilik gösteren bir tasarım coğrafyası oluştururken el emeğine dayalı üretim ve kuşaklar arası aktarım ortak bir kültürel yapı meydana getirmektedir. Çalışma, görsel ve teknik çözümlemeyi kültürel, toplumsal, duygusal ve mekânsal yorumlamayla birleştiren bütüncül bir değerlendirme çerçevesi sunmaktadır. Ayrıca örgü patiklerin üretiminin ve aktarımının sürdürülmesinin modern standartlaşma, ticarileşme ve tüketim sistemleri içinde kültürel süreklilik sağladığını ve yok oluşa karşı somut bir direnç biçimi oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda örgü patik, kimliğin, deneyimin ve geleneksel bilginin üretildiği, korunduğu ve aktarıldığı hem kültürel bir meta hem de bir hikâye anlatıcısı olarak belirlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgü Patik, Zanaat, Tasarım, Kültürel Anlam, Kadın Emeği.

The Knitted Slipper as a Cultural Commodity

Introduction

In cultural anthropology, sociology, and design, objects are more than functional tools. They are symbolic entities intertwined with meaning, identity, memory, and social relations. Beyond its everyday function, the knitted slipper also continues to circulate across generations as a commodity associated with locality, women's labour, cultural belonging, and knowledge transmitted from the past. The concept of the social life of things makes it possible to examine the relationships that extend from the production and circulation of seemingly ordinary handmade products to their consumption and reproduction (Appadurai, 1986, p. 5). The central focus of this study is to reveal, through the knitted slipper, the relationships between culture and commodity, locality and globalisation, society and production, and region and design.

The relationship between culture and commodity is continuously reconstructed. An object is not only the outcome of a technical production process but also a carrier of symbolic meanings. While this symbolic value is shaped quantitatively by the market, it is also reproduced through identity, belonging, aesthetics, social memory, and cultural representation. According to Baudrillard, objects function not only through use value but also as indicators of status and producers of meaning (Baudrillard, 1996, p. 193). As Appadurai states, the social life of an object allows it to acquire different layers of meaning as it circulates within economic and cultural systems (Appadurai, 1986, pp. 3-5). In this context, the knitted slipper is considered not merely a functional item of domestic clothing but also a product open to cultural representation and economic circulation.

In Türkiye, knitted slippers carry knowledge transmitted from the past and reflect the social, regional, and environmental conditions surrounding their makers. Commonly encountered in rural production, the knitted slipper incorporates local motifs while also being exposed to the aesthetic expectations of commercial markets. This transformation is associated with the reintegration of women's labour into the urban economy through migration (Öztürk et al., 2018, pp. 519-521). Traditional production is also reshaped through local identity and tourism. As seen in the case of Yenikaraağaç, knitting may transform from a handmade practice into the production of souvenir commodities (Aktaş et al., 2019, pp. 124-125). Recent regional studies further demonstrate that hand knitted socks and slippers continue to encode local identity through motif, colour, technique, and use, even as their everyday practice becomes less common (Tonus & Kaynar, 2023, pp. 25-26). Research on Eskişehir slippers likewise shows that material, technique, colour, form, motif, and pattern composition reflect regional sociocultural characteristics, while motif knowledge is often transmitted through family memory (Karayel & Uğurlu, 2024, pp. 1309-1312).

A new relationship therefore emerges between traditional production and modern commercialisation, producer and consumer, and local identity and global aesthetic expectations. While this process may support the continuity of the craft, it may also transform its distinctive

character. At this point, the knitted slipper becomes not only a functional object but also a cultural object situated at the intersection of gender, labour relations, economic transformation, and cultural representation.

Women's labour has often been rendered invisible because of prevailing social values. Studies extending back to the Ottoman period show that women participated in textile production within the home but were frequently absent from official production records (Zarinebaf-Shahr, 2001, pp. 141-142). In the modern period, women have continued to devote time to practices such as knitting, lacework, and embroidery, contributing to culture and, to some extent, the economy. These activities may be understood as economic practices, practical occupations, forms of socialisation, expressions of individual creativity, hobbies, and cultural commodities.

Everyday life contains a micro level mechanism that enables objects to circulate within worlds of meaning. While some commodities enter everyday life solely through their functions, knitted slippers carry functional and symbolic values at the same time. They are generally made for domestic use, given to guests as gifts, and worn by different age groups. Their structure provides warmth, reduces perspiration, and does not constrict the foot. They also carry regional motifs and symbolic associations with hospitality, warmth, sharing, family, and home. These qualities move the knitted slipper beyond the category of an ordinary form of footwear and turn it into a field of cultural expression. According to Giddens, everyday practices are sites in which social structures are continually reproduced. Individual routines, symbolic systems, and material objects are reinterpreted through this process (Giddens, 1984, pp. 2-5). Everyday life also creates a setting that facilitates the entry of cultural objects into economic circulation. Harvey argues that capitalist production processes transform not only labour and space but also the world of meaning within everyday life, bringing cultural practices into close relation with forms of commercialisation (Harvey, 2005, p. 42). Alongside its function as a carrier of culture, the knitted slipper also belongs to a market whose economic contribution cannot be overlooked.

In rural production, the structure of the object is shaped by the production environment, the maker's local ties, access to materials, socially shared motif preferences, regional narratives, family origins, and climatic conditions. Urban ways of life, by contrast, directly affect users' aesthetic preferences and purchasing decisions. According to Massey, place is not merely a geographical location but a phenomenon continually reconstructed through networks of social relations (Massey, 2005, pp. 139-141). The movement from village to city therefore reorganises not only the spatial relations surrounding knitted slipper production but also aesthetic preferences, modes of production, power networks, and economic structures. This transformation has led some women to abandon handicraft production and others to participate in commercial production processes.

According to Lefebvre, the transformation of everyday life is connected to the reorganisation of relations between production and consumption through space (Lefebvre, 1991, pp. 354-356). This process may alter the social status of handmade products while also contributing to the alienation of labour in the sense described by Marx (Marx, 1992, p. 324). Arendt argues that the weakening of the distinction between labour and work in the modern age turns production from an existential value into an economic necessity (Arendt, 1958, pp. 141-143). Knitted slippers that are removed from their original context and reproduced for sale in urban life acquire the qualities of commercial commodities. This condition may be associated with Bauman's concept of liquid modernity, in which permanence gives way to transience and belonging is replaced by marketable identities (Bauman, 2000, pp. 82-83; Bauman, 2007, p. 6)

Outside industrial production, the making of knitted slippers is a field of cultural production based largely on women's labour. Although it may appear to be a creative or craft based activity, it is also associated with low pay, invisibility, and emotional labour within patriarchal economic systems. According to Bourdieu, cultural fields produce symbolic capital, but the conversion of this

capital into market value is shaped by power relations and habitus (Bourdieu, 1986, pp. 245-248). The economic value of knitted slippers, as a gendered form of cultural capital, may therefore remain below the labour and meaning they embody.

The integration of handicraft markets into the neoliberal economy has not always reduced the invisibility of women's labour and has sometimes reproduced it. McRobbie argues that women's labour in the creative industries is opened to renewed exploitation through discourses of freedom, since the idea of individual creativity can legitimise insecurity and low income (McRobbie, 2016, pp. 105-110). Crăciun's ethnographic study of craft economies similarly shows that the discourse of authenticity commercialises women's labour while repackaging it through emotional belonging (Crăciun, 2014, pp. 70-71). Knitted slippers are therefore not only symbols of local production. They are also products through which the boundaries between emotional labour, cultural identity, and market aesthetics are renegotiated. Value is produced not only through the manual labour contained in the object but also through the aestheticisation of the maker's female identity. In this context, knitted slippers in Türkiye gain economic visibility through romanticised associations with maternal labour, domestic warmth, longing for one's homeland, and traditional motifs.

Traditional modes of production have historically been based on communal solidarity, need based production, and cultural continuity. Craft does not merely meet functional needs. It also reflects the maker's identity, the values of the community, and its shared symbols. According to Sennett, craft is a moral form grounded in the desire to do good work (Sennett, 2008, p. 9). Industrial production, global markets, and consumption oriented economies, however, may transform manual labour into a competitive commodity.

Benjamin's concept of aura is important for understanding this transformation. Mass production and reproducibility weaken the singularity of the object and its connection with the maker (Benjamin, 2008, pp. 21-22). The distinctiveness of traditional handicrafts also arises from the way motifs embody personal interpretations and social memory. When production is adapted to the aesthetic norms of the market and the speed of consumption, however, distinctiveness and aura are replaced by standardised and reproducible forms. The transition from production to consumption therefore develops into an ontological transformation.

Appadurai explains this process through the social life of things. An object acquires different meanings in different contexts. A knitted slipper that signifies cultural belonging in a village may be redefined as a nostalgic souvenir in the city (Appadurai, 1986, p. 5). Baudrillard similarly argues that objects acquire meaning through signs rather than primarily through their use value (Baudrillard, 1996, p. 74). The knitted slipper thus becomes a sign that circulates through images of warmth, naturalness, longing, and authenticity.

This study approaches the knitted slipper not only as a functional object but also as a cultural, social, and economic sign. It examines the relationships that knitted slippers establish with place, region, and experience. Its primary aim is to reveal the meanings carried by knitted slippers reproduced within global systems of consumption and the distinctiveness of traditional production based on manual labour. By focusing on the social lives, histories, production, and exchange of cultural objects, the research examines the cycle of cultural production, use, and consumption at the micro level through the knitted slipper.

The study combines approaches from design and cultural economy. Bourdieu's concepts of cultural capital and habitus are used to explain the social positions and aesthetic preferences of makers. Sennett's approach to the ethics of craft informs the interpretation of labour, while Baudrillard's concepts of the system of objects and sign value are used to explain the production of meaning during consumption.

Qualitative ethnographic observations and semiotic analysis are also used together. Visual analysis examines the relationships among motif, colour, form, and material in knitted slippers. Brief interviews with makers are used to consider women's labour, cultural identity, and connections with the past. Through this integrated method, the study seeks to analyse the formal characteristics of the selected objects together with their social contexts.

The overall purpose of the study is therefore not merely to describe a handmade product but to examine, through the object itself, the relationships among social structure, historical transmission, the transfer of experience and knowledge, geometry and form, phenomenological knowledge, negotiations of identity, topography, and atmosphere from an interdisciplinary perspective. More specifically, the study aims to examine samples of hand knitted slippers collected from different regions of Türkiye in terms of form, colour, motif, material, knitting technique, and context of use. It also seeks to reveal how their formal and technical characteristics relate to local production knowledge, women's labour, cultural identity, and everyday life. The research problem arises from the fact that knitted slippers in Türkiye have generally been addressed through folkloric motifs or handicrafts rather than through the combined dimensions outlined above. In this context, the knitted slipper is considered both a cultural commodity and a tangible means of resistance that supports cultural continuity and transmission. The principal research questions were therefore formulated as follows.

What similarities and differences do hand knitted slippers collected from different regions of Türkiye display in terms of form, colour, motif, material, and production technique? How are these formal and technical characteristics related to the climate, everyday life, patterns of use, and local production knowledge of the regions in which they were made? How are knitted slippers understood in relation to women's labour, cultural belonging, and the intergenerational transmission of knowledge?

The accessible study population consists of samples of hand knitted slippers reached by the researcher in selected regions of Türkiye and the production contexts associated with these samples.

Method

This study examines the formal, production related, and aesthetic differences among knitted slippers from different geographical regions through a qualitative and interpretive analytical approach. It combines visual anthropology, design research, and cultural analysis to examine cultural meanings through visual materials. During the visits in which the slippers were obtained, informal conversations were also held with a number of knitters. These conversations did not have the depth of oral history interviews, but they contributed to data collection through questions that emerged during the encounters and helped reveal aspects of the cultural context.

The study adopts a descriptive and interpretive qualitative approach. Knitted slippers were collected from different localities in the Black Sea, Marmara, Eastern Anatolia, and Mediterranean regions of Türkiye. The sample includes two pairs from Bingöl, two from Erzincan, two from Erzurum, two from Yörük settlements, two from Bursa, and one from Bartın. The examples were examined within the framework of design anthropology, with attention to recurring forms and geometries that could support comparative analysis. Each visual record was interpreted in relation to the cultural atmosphere, social life, and everyday practices of the region in which the knitted slipper was produced. Members of the relevant households were also consulted about the meanings associated with the objects.

The eleven pairs were selected from the wider group of collected knitted slippers because they were hand knitted, could be reliably associated with a specific locality, allowed access to the maker or the context of use, displayed a local formal or technical characteristic, and could be visually documented. Purposive criterion sampling was used on the basis of these conditions.

Seventeen women were consulted regarding the backgrounds of the eleven pairs of knitted slippers. The makers of eight pairs were contacted directly, and all were over the age of sixty five. As the makers of the remaining three pairs had died, their daughters were contacted because they continued the same visual and technical language. These participants were between fifty and sixty five years of age. Four additional women from the households in which the makers were contacted also provided information about the knitted slippers, and they were likewise between fifty and sixty five years of age. Two further women were consulted specifically regarding the knitting techniques observed in the examples. All participants were women. The interactions took the form of informal conversations conducted during field visits and were documented through the researcher's field notes.

During the analysis, the knitted slippers were treated both as design products and as forms of cultural expression, drawing on Appadurai's concept of the social life of things (Appadurai, 1986, p. 5) and Pink's approach to visual data (Pink, 2013, p. 144). Each example was examined according to form, pattern, colour, knitting technique, texture, proportion, symmetry and asymmetry, and motif organisation. Basic elements of art provided the foundation for these evaluation criteria. The analysis was informed by Rowe and Slutzky's approach to formal structure (Rowe and Slutzky, 1971, p. 300) and Langer's theory of aesthetic meaning (Langer, 1953, pp. 27-31, p. 40). Each motif or formal decision was interpreted in light of the information provided by the participants consulted during the field visits and in relation to local living conditions such as climate, nature, and access to materials, as well as cultural codes including beliefs, symbols, and traditions.

The production techniques, yarn types, knitting density, toe forms, and stitching methods were examined through the literature and confirmed through consultation with two specialists. These features were then considered within Ingold's concept of making in order to identify their embodied and cognitive dimensions (Ingold, 2013, pp. 21-22). Production practices were also related to the makers' local knowledge on the basis of information gathered in each region, following Polanyi's approach (Polanyi, 1966, p. 4). The patterns and motifs on the knitted slippers were analysed as cultural sign systems with reference to Barthes's *Mythologies* (Barthes, 1972, pp. 109-114). Each motif was therefore interpreted in relation to the mythology, social roles, and value systems of the region in which it was produced.

All visual and contextual data were organised under the categories of colour, pattern or motif, knitting technique, function, social meaning, sensory effect, and spatial context. These seven categories constituted the initial analytical structure used to organise and code the visual and contextual data. The four broader dimensions of formal structure, colour use, technical details, and cultural associations were subsequently used as interpretive lenses to synthesise and compare the findings derived from these categories across the regional examples. The formal, aesthetic, and cultural characteristics of the knitted slippers were examined through directed qualitative content analysis. The coding process aimed not only to describe the visual data but also to make symbolic and cultural processes of meaning visible. It also sought to identify the relationships between the aesthetic findings of the visual analysis and the ethnographic observations.

This study was conducted according to the principle of respecting the manual labour and cultural heritage of local makers. All images were taken by the researcher and obtained with the consent of the makers and with attention to local ethical principles, adopted for the fieldwork. Within the research, makers were positioned not merely as sources of data but as subjects who produce knowledge. They worked with the author in a manner consistent with Pink's approach to participatory interpretation (Pink, 2013). The analysis was organised into four main categories consisting of formal structure, use of colour, technical details, and cultural associations.

Research and Findings

Bingöl Region

Figure 1. Hand Knitted Slippers from the Bingöl Region

The knitted slippers of the Bingöl region appear to have a knitting aesthetic characterised by clear contours, strong contrast, and dense patterning (Figure 1). The first example draws attention through the sharp opposition of bright colours. The distinct boundaries between colours increase the legibility of the pattern on the knitted surface. The motifs consist of triangular forms and carry a directional and sequential movement. Each triangle, together with the figure contained within it, connects to the next and creates an almost moving visual effect. This dynamic arrangement may also be associated with regional folk songs of Bingöl and may be said to create a visual tempo similar to its mountainous geography, sloping terrain, and dynamic rhythm of life. The second example has a more balanced and centralised visual structure. Flower like six sided motifs are animated by red and green details at their centres. This structure is based on symmetry. Like traditional carpet motifs, it creates a sense of a composition that expands outward from the centre. While this composition is sustained internally through rhythm, it also generates detail through contrast. In addition, the section approaching the ankle presents a return in the direction of movement within the composition, where repetition becomes the dominant element.

In both examples, thick yarn and a double layer knitting technique are observed. This technique appears to be a deliberate choice used to prevent heat loss in cold climates. Thick yarns may be regarded as naturally insulating materials because of the spaces they contain within their structure. The hardness of the surface and the strength of the turquoise yellow knitted slipper suggest a high knitting density and a form shaped through the knitting method itself. The smooth surface of the black and white example suggests a more homogeneous tension in the knitting and fewer internal gaps in the structure.

Both examples are knitted in a single piece, with the toe and ankle sections integrated seamlessly. This may be understood as a form of knowledge transmission based directly on the knitter's experience and suggests that the maker mentally anticipates the object before beginning the knitting process. The patterns are formed through manual habit rather than through paper templates or diagrams, and this may be considered part of that anticipatory mode of making.

In the black and white knitted slipper, the horizontal lines visible at the ankle appear to result from reversing the knitting direction. More than an aesthetic decision, this feature seems to create a degree of flexibility at the transition between the foot and the ankle without restricting circulation. This detail also gives a sense of rhythmic closure to the production process.

From a design and production perspective, the knitted slippers of the Bingöl region may be regarded as examples of a dense knitting culture. Each stitch appears to embody continuity, patience, and direct practical knowledge. In this sense, the object may also be understood as a silent form of memory carried through craft.

The combined use of turquoise and yellow creates a contrast that may be considered modern when compared with more familiar Anatolian colour palettes. Field observations nevertheless indicated that this type of colour choice is frequently encountered in knitted slippers. The black and white arrangement presents a more direct contrast aesthetic, while the red details used at a smaller scale reinforce the overall opposition of colours. Similar detail contrasts were observed in several other examples from the region and may therefore be read as part of a locally shared visual practice.

Bingöl is one of the mountainous areas of Eastern Anatolia characterised by severe winter conditions. Handicraft production in the region is particularly associated with women's labour and may be considered one of its cultural outcomes. Even when the knitted slippers are not produced for direct sale, they may still have an economic dimension because domestic production reduces the need to purchase equivalent products.

In the region, knitted slippers are generally made as part of a dowry, as gifts, or to meet winter needs. Participants indicated that colour choices are often shaped not only by individual preference but also by codes shared within families or villages. These colours may therefore function as socially recognised carriers of meaning within collective memory. According to the accounts gathered during the fieldwork, factors such as age, marital status, family background, and surname may influence these colour codes. Brighter details were more frequently associated with knitted slippers knitted by unmarried young women, while darker details were more often associated with those made by married women. The geometric severity of the patterns may also be associated with environmental conditions and ways of life. Participants and field interpretations connected some of these forms with elements such as snow, stone, mountains, animal tracks, and migration routes.

For the women consulted in Bingöl, the knitted slipper was understood as more than an item of clothing. It was also interpreted as a field of sociocultural expression and a medium through which stories could be shared. Individual patterns were associated with family traditions, forms of teaching, or particular periods of life. In this sense, knitted slippers may be described as a form of memory written through yarn.

These knitted slippers may also be directly related to domestic space. During the long winter months in Bingöl, everyday life is often spent indoors under demanding climatic conditions. The knitted slipper therefore combines its function of providing warmth with social meanings linked to the home, togetherness, and quiet labour. Despite the visual density of the surface, its softness creates a sense of tactile comfort, while the thick knitted sole acts as a buffer between the foot and the hard floor.

Erzincan Region, Eastern Anatolia

Figure 2. Hand Knitted Slippers from the Erzincan Region

The first example creates a sense of density and direction through diagonal lines formed by alternating yellow and navy blue. This flowing geometry may also be associated with the natural topography of the Erzincan region. It can be interpreted as an abstract reflection of overlapping mountain silhouettes and sloping terrain. In the second example, the combination of light blue and white is based on a more regular vertical and horizontal knitting system. The square patterns give the surface a calm grid structure and create a composition through the balance between filled and empty areas. Compared with the first example, this geometric organisation has a more static and even rational aesthetic. Field observations suggest that these two knitting structures are among the forms most frequently encountered in the Erzincan region (Figure 2)

Both knitted slippers were made with thick yarn. In the yellow and navy example, the yarn tension is tighter. This increases durability while producing a firmer surface texture. In the blue and white example, the yarn transitions are softer, and the regularity of the squares suggests a steady hand rhythm and a high level of skill during knitting. Participants repeatedly indicated that the size of the square motif on the surface was also determined by the maker's level of skill. Knitted slippers intended as gifts were more often associated with the square motif, which was understood as an indicator of workmanship and value. By contrast, the structure of the first example is simpler to produce and may therefore be considered relatively more functional.

Another design difference appears in the geometry of the ankle section. The yellow and navy knitted slipper has a smooth transition at the ankle with a gradually narrowing surface, which provides an easier finish during production. This may be interpreted as a result of prioritising function. The blue and white example includes a raised stitch application around the ankle. This creates an elevated surface and involves a reverse direction knitted join. The structure provides both an aesthetic emphasis and a more accommodating fit around the ankle.

Strong colour contrasts were observed as an important means of expression in many knitted slippers from Erzincan. Participants associated the palette of the first example with the soil and vegetation of the Erzincan countryside in spring. The blue and white of the second example were associated with the combination of snow and sky during winter.

The handicraft tradition of Erzincan may be closely related to the relatively isolated way of life in the surrounding mountain villages. The making of knitted slippers, as one form of this handicraft tradition, is not only functional but also part of a sociocultural mode of existence. Because women spend long periods at home during winter, knitting becomes both a way of passing time and

a practice of cultural production. In addition to domestic use, knitted slippers are prepared as part of a dowry, as wedding gifts, gifts for henna ceremonies and circumcision celebrations, and as tokens of neighbourly exchange during visits between villages.

When the two examples are considered together, durability and elegance, function and aesthetics, protection from the cold, and the desire to create a sense of emotional warmth within the home come together in the products made by women in Erzurum. The overall texture of the knitted slippers creates not only physical warmth but also a sense of psychological comfort. The dense knitting of the first example has a firm and protective tactile quality, while the softer surface of the second conveys calmness and inner comfort.

As elements of domestic space, both knitted slippers are not only worn but also felt, remembered, and fixed within personal memory. During the interviews, older participants were able to describe in detail even the knitted slippers they had worn during childhood.

Erzurum Region, Eastern Anatolia

Figure 3. Hand Knitted Slippers from the Erzurum Region

The first example, a blue and white knitted slipper, consists of heart and triangle motifs repeated symmetrically across the surface. The geometry of the pattern moves from the ankle toward the toe and creates a sense of approach both in visual flow and in emotional symbolism. The prominent use of the heart motif on a traditional knitted surface may be read as an example of the symbolic intimacy often encountered in Erzurum handicrafts (Figure 3).

The second example establishes a more specific composition through light purple and white tones. Although the overall structure of the knitting is relatively minimal, this restraint gives way to more descriptive elements at the front section. Small flower like details move beyond surface ornament and take on a three dimensional quality. This structural feature may be regarded as a significant element and suggests the integration of a more contemporary aesthetic perception into a traditional form.

As a design detail encountered in many knitted slippers from the region, these examples are not knitted as a single piece. The structure extending from the ankle to the sides and underside of the foot forms one unit, while the upper foot and front section are later joined as a secondary element. This two part mode of production creates a geometric typology that differs from those of the other regions. In addition, the ankle opening in Erzurum knitted slippers is generally left wider than in the other examples. During the interviews, participants explained this by saying that this was inherited knowledge and that it had been learned from mothers and earlier generations. At the same time, the wider opening also appears to be an ergonomic response, since these knitted slippers are often worn

over thick socks, sometimes in more than one layer, because of the climatic conditions. Even if knitters do not always articulate the practical reason for this feature, it may be understood as a form of practical knowledge shaped through trial and error and transmitted across generations.

Erzurum has a harsh climate and long winters, and for this reason knitted slippers are made with both thick yarn and dense stitch structures. In the first example, the knitting is dense, the stitch structure is compact, and the surface texture is relatively firm. This appears to be a local knitting form preferred for durability, especially on cold household floors. In the second example, the yarn is finer and the knitted structure is looser, which provides greater flexibility in use. In both examples, aesthetic concern remains evident. The raised floral form at the toe in particular demonstrates the ability to combine manual practice with ornamentation.

Colour selection in Erzurum knitting is generally understood to have an emotional dimension. Field findings suggest that blue and its shades may be associated both with the region's cold climate and with a spiritual connection to the sky. Within this interpretive context, blue tones were also associated with attachment in everyday life. Purple, which was reported to be preferred more often by younger women in the region, may be understood as a form of expression linked to emotional depth.

In the Erzurum region, knitting slippers is not only an everyday activity but also a widespread form of solidarity among women and a valued ritual. In villages, women gather during long winter evenings for knitting conversations. Participants associated individual patterns with particular stories or emotional themes. The distinctive forms and production details of Erzurum knitted slippers show how individual aesthetic awareness and collective tradition may become intertwined. In Erzurum homes, knitted slippers are perceived as more than functional objects. Particularly when entering a home or participating in domestic seating arrangements, they may function both as signs of cleanliness and as expressions of personal character. For this reason, pattern, colour, and knitting quality carry considerable symbolic value. The knitted slippers of Erzurum may therefore be said to possess a production language in which everyday function, emotional intensity, and technical skill come together.

Yörük Settlements, Taurus Mountains, Mediterranean Highlands

Figure 4. Hand Knitted Slippers from the Yörük Settlements

The first example has a more decorative and narrative structure. Its motifs resemble fruit forms, and participants associated them with harvest seasons as a seasonal reference. In such examples, everyday images drawn from a life closely tied to nature are carried into design and

production. The repeated arrangement of the motifs creates a rhythmic knitted order while also symbolising the temporality of a way of life connected to natural cycles (Figure 4).

The second example presents a design with a sharper and more decisive visual language. Vertical red stripes placed on a black ground create movement while also forming the basic composition. This simple yet striking arrangement may be interpreted as a reflection in handicraft of the practical and pragmatic character of Yörük life. In this example, ornament remains secondary and survives mainly at the level of detail, while form appears as a direct extension of function. The red stripes and the knitted ankle section meet over the upper foot and form a radial centre, creating a flower like motif as a decorative detail. These two formal structures may be read as aesthetic reflections of contrasting yet complementary realities in Mediterranean mountain villages, namely a simple, strong, and practical everyday life, and a more nature oriented, narrative, and ceremonial traditional life.

In the highlands of the Taurus Mountains, knitted slippers are generally knitted with thick wool yarn using a double yarn knit purl technique. The density and quality of the knitting tend to create a surface without a strong directional effect, even when small triangular formations are present at the micro level. In the black and red example, the yarn tension is quite high, which provides both durability and thermal insulation. The limited number of motifs appears in practical everyday knitted slippers as a technical choice that increases the speed of production. In the cream ground example, by contrast, the knitting is relatively looser and finer yarn has been used. It may therefore be understood as a knitted slipper intended for seasonal transitions when the weather is less cold. As pattern density increases, yarn transitions also become more numerous in order to sustain the quality of the pattern. The finish at the ankle edge is ornamented with a regional raised crochet edging technique.

It is possible to suggest that Yörük women understand knitting not only as a functional act but also as a temporal practice aligned with the seasonal cycles of nature and the migratory cycles of human life.

The combined use of red and black appears in many forms of handicraft within Mediterranean Yörük culture as a sign of strength, protection, and vitality. Participants associated black with the earth and migration routes, and red with fire and life. Together, these two colours may be interpreted as making visible both the resilience of Yörük life in relation to nature and its capacity for adaptation. In the cream ground example, the red and green combination may also evoke fertility and abundance within a way of life nourished by the soil and by nature.

This traditional aesthetic structure takes shape and becomes more visible within the sunny atmosphere of the Mediterranean. The knitted slippers function not only as items of clothing but also as display objects and decorative elements. They therefore occupy not only the functional side of dress in everyday life but also its aesthetic dimension. During weddings, marriage visits, and festivals, such embellished knitted slippers are exchanged as gifts.

In Yörük life, the knitted slipper is not merely an item of clothing that provides warmth. It is also a representation and symbol of life in motion.

During seasonal movement between highlands, villages, and plains, knitted slippers are used both for walking and for protecting the feet inside tents. This function is directly reflected in their form. The ankle section is narrow and reinforced, the sole is thick, and the knitted slipper fits closely around the foot and ankle.

Pattern selection may also indicate family identity and individual belonging. In some villages, participants associated red and black knitted slippers with married women and boys, while lighter coloured examples were linked to young women of marriageable age.

Yörük knitted slippers embody the functional aesthetics of a mobile life lived in harmony with nature. They carry both the physical and symbolic warmth of this culture. Each stitch holds the movement of a geography, and each colour carries the story of a season.

Bursa Region, Marmara

Figure 5. Hand Knitted Slippers from the Bursa Region

The basic form seen in both knitted slippers is the classic flat knitted sole structure. In this construction, there is no clearly visible seam between the upper part of the foot and the sole, and the knitting continues without interruption. The motifs create an aesthetic concentration at the toe, while around the ankle they function as a visual boundary. The ornamental structures may be interpreted as geometric representations of natural forms such as flowers and insects. Through geometric transitions, they form a compact composition (Figure 5).

Bursa is a historical centre of yarn production. The lustrous texture of the yarns used in these knitted slippers and the dense knitting technique may be related to this historical background. At the edges, decorative lines made with a reverse chain knitting method function less as practical seam closures than as aesthetic endings and boundary markers.

Within the historical identity of Bursa, green is associated with faith, nature, and tranquillity. It carries historical and cultural meaning not only in knitted slippers but also through its widespread presence in the region's history, everyday life, and flags. The combination of green and black may also be associated with a colour pairing frequently used in both Ottoman art and textile production.

Pink and purple tones, particularly in women's clothing in the western rural areas of the city, are often associated with nobility, calmness, and emotional expression. Colour preferences may therefore be read not only as aesthetic choices but also as signs of regional belonging and cultural attachment. Bursa has a long historical past and has performed many significant functions within Anatolia.

In addition to its historical and cultural background, Bursa has a multilayered identity shaped by successive waves of migration. The variety of geographical and cultural elements within the region makes this synthesis more complex. As in many other handicrafts, the knitting practices used in knitted slippers reflect a combination of production traditions brought by migrant communities. Numerous examples show Balkan derived pattern memories combined with local Anatolian techniques.

In both knitted slippers, the motifs evoke themes of protection, abundance, and rootedness. They may also be interpreted through abstracted geometries associated with pre Islamic or pagan visual traditions.

Compared with examples from other regions of Anatolia, these knitted slippers display a more graphic aesthetic. Their traditional visual memory may be traced much further back in history. The motifs are small but clearly defined, and the relationships between negative and positive areas across the surface are particularly strong.

Bartın Region, Western Black Sea

Figure 6. Hand Knitted Slippers from the Bartın Region

Because of its climate, the Black Sea region contains many different knitting forms, techniques, and aesthetic approaches shaped by diverse cultural influences. During the interviews and oral accounts gathered in the study, some participants described the Bartın examples examined here as representative Black Sea knitted slippers. This claim is therefore presented as a locally expressed view rather than as a general classification for the entire region (Figure 6).

On a light beige ground, patterns in olive green and salmon create a balanced visual rhythm and may evoke regional music and dance. The motifs become denser from the toe toward the ankle and create a sense of upward movement. Participants and field interpretations associated this movement with the sea and its waves, which are central elements of life in the region. The repetition of the patterns in small steps also reflects the rhythmic action of knitting. In this way, the surface reveals manual skill, records time through repeated labour, and carries visual references to the conditions of everyday life.

The construction represents a transition from flat knitting to a curved form, a technique frequently encountered in examples associated with Bartın. The use of fine yarn increases the density of the knitting and appears to strengthen both durability and thermal protection.

The tightly formed edge stitches help preserve the shape while also creating an aesthetic frame. This technique indicates a level of experience and control in hand production. The regularity of the stitches suggests sustained manual habit and patience, while the ornamental workmanship may also be interpreted as a sign of technical mastery. On the upper part of the foot, ornament extends beyond colour and pattern, since openings and surface structures are used to create additional visual effects.

The contrasting combination of beige, salmon, and dark olive green may be associated with both the natural environment and domestic warmth. The layered colour transitions and their integration into the geometry of the surface suggest the complexity and energy of life in the Black Sea region. The concentration of colour toward the toe gives the object a clear direction. The overall composition is rhythmic, detailed, representational, and visually restrained. The translation of cultural elements into handicraft was also observed as a recurring feature in Bartın and in other parts of the Black Sea region.

The regular rhythm of the knitting allows women's labour in Bartın to function not only as economic production but also as an expression of identity related to everyday life. These knitted objects also operate as carriers of intergenerational knowledge. A pattern learned from a mother or grandmother is reproduced through a similar ritual and transmitted to younger generations together with the stories attached to it. The reproduction of meaning in this context does not necessarily involve the search for new interpretations. Instead, it supports the transfer and continuity of established cultural meanings.

Tabulation of the Overall Structure

Table 1. Comparative Analysis of Traditional Knitted Slippers from Selected Regions of Türkiye

REGION /AREA	FORMAL STRUCTURE	COLOR PALETTE AND AESTHETIC	PRODUCTION TECHNIQUE AND MATERIAL	CULTURAL MEANING AND REPRESENTATION	SENSORY / SPATIAL EFFECT
Bingöl (Eastern Anatolia Region)	Dense patterns, multi directional motifs. Representational structure with geometric foundation.	Yellow turquoise and black white contrasts. Dark tones always dominate the background. High visual density.	Thick wool yarn, double layer knitting, tight stitching. Technique suitable for cold climates.	Expression of women's labour, resilience, and adaptation to natural conditions; symbol of traditional endurance.	Tactile hardness, sense of durability. The slipper functions as a protective armor.
Erzincan (Eastern Anatolia Region)	Vertical and diagonal orderly knitting, linear and geometric.	Yellow navy and blue white contrast. Dark tones always as background. An aesthetic form that creates a sense of movement.	Double yarn dense knitting, high tension production.	Struggle with cold, patience, order, and aesthetic balance. Women's labour recorded in time.	Physical warmth + psychological sense of motion. Domestic calmness and dynamism merge.
Erzurum (Northeastern Anatoli Region)	Rhythmic composition with symbolic meaning. Traditional yet romantic surface with emotional symbolism. Three dimensional ornamental detailing.	Navy white, purple white. Dark background always dominant. Coloristic expression of emotional context. Divine themes and devotion, emotional depth.	Thick yarn, dense knitting, double layer surface (side surface and toe closure), flexible weaving pattern, embossed motifs at the toe area.	Female solidarity, gift giving, and emotional production. Personality reflected in making. Patterns carry narratives. Strong symbolic meaning.	Fusion of protective and emotional warmth. Silent yet meaning laden presence.
Yörük Settlements, Taurus Mountains, Mediterranean Highlands	Simple vertical linear movement in composition, nature themed narrative motifs such as fruits.	Red-black and red-green. Dark background not always dominant. Colours of the natural environment. Contrasting yet complementary aesthetic.	Thick wool, double yarn, reverse plain technique, crocheted edge finish. Pattern practical yet symbolic.	Symbol of nomadic life, production is functional yet narrative. Visible labour of women's identity. Seasonal cycles and migration.	Protective physical warmth, emotional continuity of nomadic culture. Each stitch directional - metaphor of the journey.
Bursa (Marmara Region)	Plain form; symmetry concentrated at the toe. Geometric abstraction with graphical balance and framed order.	Green-black and purple-black contrasts. Details generally black. Color selection rooted in historical depth.	Dense knitting, shiny yarn, reverse chain edge finish.	Traditional craftsmanship shaped by migrations. Meanings of protection, fertility, and rootedness with pagan symbolism.	Simple elegance, visual contrast, and a sense of mystery. Connection of multicultural identity with place.
Bartın (West Black Sea Region)	Flat form with small scale motifs, sequential detailing, and pointal repetition. The plain surface itself acts as a compositional element.	Beige, salmon, and dark olive green with soft tonal transitions. Depiction of the natural and cultural environment.	Fine yarn, dense knitting, single piece form. Transition from flat to curved structure. Edge stitches form an aesthetic frame. Use of empty space in knitting.	Cultural modesty. Continuity of women's domestic production. Multilayered and energetic Black Sea identity. Expression of everyday life.	Sense of domestic belonging and recreation of tradition within the home.

Table 1 presents a comparative overview of the formal, aesthetic, production related, and cultural characteristics of knitted slippers produced in different geographical regions of Türkiye (Table 1). Each regional row separately describes the knitted slippers in terms of formal structure, colour palette and aesthetic character, production technique and material, cultural meaning and modes of representation, and sensory and spatial effects. The table covers six regions extending from Bartın to the Taurus Mountains and from Bingöl to Bursa. In this way, the diversity represented through knitted slippers is evaluated together from visual and sociocultural perspectives within the Turkish sample. The table makes the effects of geography, climate, and social life on knitting aesthetics more visible and shows that knitted slippers may be understood not only as handmade products but also as forms of cultural representation.

Table 2. Thematic Coding Matrix for Traditional Knitted Slippers from Selected Regions of Türkiye

THEME CATEGORY	SUB-CODE	CONCRETE OBSERVATION (VISUAL / FORMAL)	CULTURAL MEANING / INTERPRETIVE INFERENCE	REPRESENTATIVE REGION / EXAMPLE
COLOR	Warm Colors	Yellow–turquoise, red–black contrasts; bright tones over dark bases	Energy, vitality, resilience, adaptation to nature	Bingöl, Taurus Yörük settlements
	Cool Colors	Yellow–navy, blue–white, purple–white contrasts; dark base dominance	Calmness, balance, patience, endurance over time	Erzincan, Erzurum
	Natural Colors	Beige, salmon, and olive–green with soft tonal transitions	Naturalness, modesty, simplicity of daily life	Bartın
	Strong Contrast	Green–black, purple–black, or yellow–white combinations	Fusion of traditional craftsmanship with urban aesthetics	Bursa
PATTERN / MOTIF	Geometric	Vertical and diagonal lines, symmetrical knitting order	Discipline, systematic thinking, traditional order	Bingöl, Erzincan
	Figurative	Nature- and fruit-themed symbolic compositions	Fertility, connection with nature, narrative making	Erzurum, Taurus Yörük settlements
	Minimalist / Plain	Low-contrast, patternless plain surfaces	Simplicity of nomadic life, functional aesthetics	Erzurum
	Graphical and Symmetrical	Motif density concentrated at the toe area, framed composition	Visual consciousness, symmetry, multicultural aesthetic	Bursa, Bartın
KNITTING TECHNIQUE	Double-layer Thick Knitting	Thick yarn, tight knitting, high-tension surface	Adaptation to cold climates, protective shield effect	Bingöl, Erzurum
	Single-layer Fine Knitting	Light, thin yarn; transition from flat to curved structure	Adaptation to mild climates, everyday domestic production	Bartın, Taurus Yörük settlements
	Embroidered Edge Finish	Crocheted edges, embossed toe details	Visibility of women's labour, aesthetic finalization	Erzincan, Taurus Yörük settlements
	Dense and Lustrous Yarn Knitting	Tightly knitted surface with shiny yarn	Intersection of traditional craft and modern technique	Bursa
FUNCTION	Thermal Insulation	Thick wool, dense knitting, physical density	Protection and comfort against harsh climates	Bingöl, Erzurum
	Everyday Use	Simple form, plain knitting	Practicality, portability, ease of use	Taurus Yörük settlements, Bartın
	Decorative / Gift Exchange	Colorful and ornamental motifs	Social gesture of belonging and exchange among women	Erzurum, Taurus Yörük settlements
	Ritual / Protective Use	Symbolic, motif-dense surfaces	Magical protection, visual expression of identity	Bingöl, Erzurum
SOCIAL MEANING	Resilience / Durability	Thick, compact texture	Female labour, struggle against nature and time	Bingöl, Erzurum
	Belonging / Memory	Transmission of motifs across generations	Cultural continuity, visual preservation of memory	Erzurum, Bartın
	Collective Solidarity	Shared female production processes	Communal value of labour, culture of solidarity	Erzincan, Taurus Yörük settlements
	Identity and Representation	Individual expression through pattern	Visibility of women's identity and cultural symbolism	Erzurum, Taurus Yörük settlements
SENSORY EFFECT	Tactile Warmth	Thick yarn, wool texture, dense surface	Physical warmth and psychological security	Bingöl, Erzurum
	Visual Rhythm	Repetitive geometric or linear motifs	Aesthetic continuity, sense of calm and balance	Erzincan, Bursa
	Imaginal Warmth	Natural and symbolic motifs	Sensory reflection of cultural and lifestyle values	Taurus Yörük settlements, Bartın
	Emotional Depth	Emphasis on cool tones (navy, purple)	Inner balance, spiritual warmth, emotional resonance	Erzurum, Erzincan
SPATIAL CONTEXT	Domestic Production	Soft tones, orderly knitting patterns	Home aesthetics, invisibility of everyday labour	Bartın
	Migration / Highland Context	Thick yarn, simple composition	Adaptation to mobile life, portable production	Taurus Yörük settlements, Bartın
	Cold Climate Context	Dense patterning and wool	Thermal insulation + durability	Bingöl, Erzurum, Erzincan
	Historical Production Culture	Shiny yarn, historical color schemes, pagan geometry	Pure reflection of regional history	Bursa

Table 2 presents the formal, functional, and cultural dimensions of hand knitted slipper examples collected from different regions of Türkiye within a thematic classification (Table 2). It enables the data obtained through visual analysis to be examined systematically and organises each theme under seven main categories, namely colour, pattern or motif, knitting technique, function, social meaning, sensory effect, and spatial context. Through this structure, the knitted slipper becomes readable not only as an aesthetic object but also as a cultural, emotional, and sociological sign. In each row, the relationship among visible formal characteristics, cultural meaning, and geographical context is preserved. This structure supports semiotic, cultural, and social analysis of the processes through which meaning is produced.

Discussion and Conclusion

The most fundamental finding observed within the scope of the research conducted across different regions and cultural settings in Türkiye is that the production of hand knitted slippers is not merely a means of meeting a pragmatic need but also a medium of culture. In this respect, the study may be said to produce not only a technical map but also a cultural one. The meanings attributed to knitted slippers within their cultural contexts show that they are not simply items of clothing but tangible indicators of culture, labour, and identity. Although pattern, colour, and form differ from one region to another, the examples occupy a shared field in terms of their underlying meanings. The knitted slippers examined from different geographies of Türkiye reveal not only the formal diversity of manual production but also the ways in which cultural belonging, everyday practices, and social memory become visible. When the regional examples are compared, clear differences emerge in formal language, colour preferences, and production methods. Behind these differences, however, lies a common logic of producing meaning through manual labour.

When the formal diversity of the knitted slippers is considered in relation to locality, it becomes possible to identify visual reflections of geographical conditions, atmospheric differences, the pace of life, everyday practices, production traditions, and historical experience. Colour may be understood as a medium of cultural and emotional expression. Forms and production techniques create ritual structures as bodies of knowledge transmitted over time. In their social content, the knitted slippers may be regarded as continuous carriers of identity, particularly through women's domestic labour. While functioning as micro level indicators of the social conventions of their respective regions, they also present a silent form of narration, as demonstrated in Tables 1 and 2.

The colour palettes may be said to reflect both relationships with nature and emotional orientations. In this respect, colour choices are not merely visual selections but also instruments of a sensory and symbolic language. Cool colours appear to express the calmness of domestic life, a quiet presence, and emotional balance despite difficult atmospheric conditions. Warm colours convey dynamism, vital energy, productivity, their relationship with nature, and abundance. Natural tones represent everyday continuity and ways of living. In this sense, the use of colour becomes a map of emotional geography that reflects the social sensibilities and forms of life of each region.

A common feature across all regions is that production is based on manual labour and the transmission of experience. The modes of production nevertheless differ according to geographical conditions. The fine knitting of the Black Sea region may be read as an indicator of time and patience, while the dense and thick knitting of Eastern Anatolia arises from climatic necessity. In regions such as Erzurum and Erzincan, knitting is not only functional but also a carrier of knowledge within the family. Patterns are transmitted from one generation to the next and remain largely unchanged. In the examples from the Yörük communities of the Taurus Mountains, the production process is rapid, practical, and portable in accordance with the rhythm of nomadic life. The knitted slipper is both knitted and worn on the move, and craft is therefore intertwined with movement. In this respect, the knitted slipper is not only an object that is produced but also a ritual that records time within the knitted structure.

When cultural representation and social meaning are considered, the knitted slipper emerges in every region as an invisible yet continuous expression of women's labour. In Bartın, it becomes a representation of domestic order. In Bingöl, it is associated with resilience. In Erzincan, it reflects patience. In Erzurum, it carries emotional meaning, while in Yörük culture it represents movement. Knitted slippers form part of a universe of meaning that is continually produced within everyday life but generally remains unseen.

This study has shown that handmade products are also spaces through which women construct cultural identities. One of the most evident findings of the research is the form of resistance carried by knitting practices along the axis of gender. Although women have historically been excluded from formal systems of production, they have become the invisible carriers of cultural continuity through domestic production. Each motif becomes a symbolic representation of a way of life, an emotional state, or a local practice. In this respect, the knitted slipper contributes to the aesthetic foundations of everyday life. As functionality, symbolism, and a sense of belonging become intertwined within the object, it also takes on the role of a storyteller.

A strong aesthetic memory is present within this narrative. It becomes visible through the continuity of forms, the transmission of motifs across generations, and the rhythm of knitting techniques, all of which together establish a shared overarching theme. The final beauty of a produced object is strengthened by the relationship it forms with lived experience. This theme may also be found in other fields of craft as a transcendent form of expression. While each regional theme establishes deep rooted relations with its locality, formal differences generate aesthetic diversity.

All of the analyses provide evidence that makes it possible to consider knitted slippers not only as handicrafts or products of craft but also as cultural commodities. The knitted slipper may be understood as a symbolic object that contains and communicates meanings related to individual identity, social memory, everyday life, and many emotions that remain unspoken.

Beyond their function as wearable products, knitted slippers may be interpreted through Baudrillard's objects as signs within a code of status (Baudrillard, 1996, pp. 193-194), Bourdieu's concept of cultural capital (Bourdieu, 1986, p. 243, pp. 245-248), Appadurai's concept of the social life of things (Appadurai, 1986, p. 5), Sennett's understanding of craftsmanship as grounded in the desire to do work well for its own sake (Sennett, 2008, p. 9), Benjamin's account of aura, authenticity, and the unique existence of the object (Benjamin, 2008, pp. 21-23), and Heidegger's concept of *Zuhandenheit* (readiness to hand) (Heidegger, 1962, p. 98). The findings further suggest that their continued production and transmission constitute a cultural practice that resists disappearance within the capitalist dynamics of modern urban life. This study is limited to eleven pairs of hand knitted slippers purposively selected from six local and regional contexts in Türkiye. Accordingly, the findings provide an interpretive account of the examples examined and are not intended to represent or be generalised to all regional knitted slipper production practices in Türkiye.

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Bir Kültür Metası Olarak Örgü Patik

Giriş

Kültürel antropoloji, sosyoloji ve tasarım alanlarında nesneler, yalnızca işlevsel rolü olan araçlar değil; anlam, kimlik, hafıza ve toplumsal ilişkilerle iç içe geçen sembolik varlıklardır. Bir örgü patik bile, gündelik yaşam içinde işlev görmesinin ötesinde, yerellik, kadın emeği, kültürel aidiyet ve geçmişin bilgisinin geleceğe taşınması noktasında pozisyon alır. Nesnelerin “toplumsal yaşamı” kavramı (Appadurai, 1986, s. 5), sıradan görünen el işi ürünlerin üretiminden dolaşımına, tüketiminden yeniden üretimine kadar uzanan ağları keşfetmeye davet eder. Bu çalışmanın temel eksen, örgü patik aracılığıyla kültür ile meta, yerellik ile küreselleşme, toplum ile üretim, yöre ile tasarım gibi ikili ilişkiler arasında bağ kurmak üzerine şekillenmektedir.

Kültür ile meta arasında sürekli inşa edilen bağ olduğu söylenebilir. Bir nesne, yalnızca teknik bir üretim sürecinin ürünü olarak görülmez; aynı zamanda sembolik anlamlarıyla da var olur. Bu sembolik değer, piyasa tarafından niceliksel olarak biçimlenirken kimlik, aidiyet, estetik, toplumsal hafıza ve sembolik temsillerle de yeniden üretilir. Nesneler, Baudrillard’ın belirttiği gibi, yalnızca “kullanım değeri” üzerinden değil, bir statü göstergesi ve anlam üreticisi olarak da işlev görür (Baudrillard, 1996, s. 193). Appadurai’nin vurguladığı üzere, bir nesnenin “sosyal yaşamı” onun ekonomik ve kültürel sistemlerde dolaşırken farklı anlam katmanları kazanmasına neden olur (Appadurai, 1986, s. 3-5). Bu çalışmanın temel ögesi olan örgü patik de bu bağlamda, işlevsel bir ev içi giysi olmaktan ötede; kültürel temsil ve ekonomik dolaşıma açık bir kültür metası, fenomenolojik bir ürün tasarımı bağlamında değerlendirilmektedir.

Türkiye’de örgü patikler, geçmişten aktarılan bilgiyi taşımakta ve üreticilerini çevreleyen toplumsal, bölgesel ve çevresel koşulları yansıtmaktadır. Kırsal üretim mekânları ile kent pazarı arasındaki köprüde yer alan örgü patik, yerel motiflerle dokunurken aynı zamanda ticari pazarların estetik taleplerine maruz kalır. Bu dönüşüm, göçle birlikte kadın emeğinin kent ekonomisine yeniden entegre edilmesiyle yakından ilişkilidir (Öztürk, 2018, s. 519-521). Süreç aynı zamanda, geleneksel üretimin yerel kimlik ve turizm ekseninde yeniden var olmasına da sahne olur. Yenikaraağaç örneğinde olduğu gibi, örme zanaatı el sanatı ürününden hediyeelik metaya evrilir (Aktaş, 2019, s. 124-25). Yakın dönem bölgesel çalışmalar da el örgüsü çorap ve patiklerin gündelik kullanım pratikleri azalsa bile motif, renk, teknik ve kullanım biçimleri aracılığıyla yerel kimliği taşımaya devam ettiğini göstermektedir (Tonus & Kaynar, 2023, ss. 25-26). Eskişehir patikleri üzerine yapılan çalışmalar da malzeme, teknik, renk, biçim, motif ve desen kompozisyonunun bölgesel sosyokültürel özellikleri yansıttığını ve motif bilgisinin çoğu zaman aile belleği aracılığıyla aktarıldığını ortaya koymaktadır (Karayel & Uğurlu, 2024, ss. 1309-1312). Böylece yerel küresel eksen üzerinde bir ilişkilendirme biçimi doğar: geleneksel üretim yaklaşımları ile modern ticarileşme dinamikleri; üretici ile tüketici arasındaki mesafeler, yerel kimlik ile küresel estetik beklentiler arasındaki zıtlık bir yandan ilgili zanaatın varlığını zamanda ve mekanda ilerletirken diğer yandan o varlığın özüne dair gerçekliği değiştirmeye başlamaktadır.

Örgü patik, tarihsel ve sosyolojik bağlamda iki ana eksenle incelenebilmektedir. Kadın emeği ve gündelik yaşam. Bu eksenler aracılığıyla, örgü patik yalnızca fonksiyonel bir nesne değil; toplumsal cinsiyet, emek ilişkileri, ekonomik dönüşüm ve kültürel temsil süreçlerinin kesişim noktasında anlam kazanır.

Kadın emeği, geleneksel ev içi üretim pratiklerinin taşıyıcılarından biri olarak genellikle erkek egemen dünya karşısında görünmez kılınmıştır. Osmanlı dönemine kadar uzanan literatürde, kadınlar tekstil üretiminde ev ortamında çalışmış, ancak resmi üretim kayıtlarında çoğu zaman görünmemiştir (Zarinebaf-Shahr, 2001, s. 142). Modern dönemde de kadınlar, ev içi zamanlarını örgü, dantel, nakış gibi üretim faaliyetlerine ayırarak ekonomik katkıda bulunmuşlardır. Bu faaliyet ekonomik temelli olmasa da hem bir pratik unsur hem bir sosyalleşme unsuru hem de bir bireysel icraat ve hobi olarak ele alınabilmektedir.

Gündelik yaşam, nesnelerin anlam dünyasında dolaşım kazanmasına izin veren mikro düzey bir mekanizma içerir. Bu mekanizma kimi zaman büyük ölçekli ürünlerin kültürel ilişkilerini kimi zaman çok ufak nesnelerin anlamsal içeriklerini ihtiva eder. Buna karşın kimi metalar ise salt olarak fonksiyona hizmet eden varlıklarıyla gündelik dolaşımda yer alırlar. Örgü patikler hem fonksiyonun hem de anlamsal içeriğin aynı anda var olduğu bir değer metası olarak nitelendirilebilir. Örgü patikler genellikle ev içi kullanım için dokunan, misafire hediye olarak verilen, evin içindeki dolaşımda hem yaşlıların hem gençlerin kullanımına tabi tutulan, malzemesi gereğince sıcak tutan, üretim biçimi gereğince terletmeyen ve ayağı sıkmayan, her yöreye ait farklı motifler ile var olan bir metadır. Bu kullanımlar, teknik işlevin ötesinde misafirperverlik, sıcaklık, paylaşım, aile, ev gibi sembolik anlamlar da üretir. Bu anlamlar ve pratikler örgü patikleri, sıradan bir “çorap-ayakkabı” olmaktan çıkarır bir kültürel ifade alanına taşır.

Giddens’in belirttiği üzere, gündelik pratikler toplumsal yapıların yeniden üretildiği eylem alanlarıdır; bireylerin rutinleri, sembolik sistemleri ve maddi nesneleri sürekli biçimde yeniden anlamlandırılır (Giddens, 1984, s. 2-5). Gündelik yaşam, aynı zamanda bu nesnelerin ekonomik dolaşıma dahil olmasını da kolaylaştıran bir zemindir. Harvey’e göre, kapitalist üretim süreçleri yalnızca emek ve mekân değil, aynı zamanda gündelik yaşantının anlam dünyasını da dönüştürür; böylece kültürel pratikler ticarileşme biçimleriyle iç içe geçer (Harvey, 2005, s. 42). Kültür taşıyıcısı olma işlevinin yanı sıra örgü patik, ekonomik katkısı göz ardı edilemeyecek bir pazarın da parçasıdır.

Kırsal üretimde nesnenin yapısı; üretim ortamı, üreticinin yerel bağları, malzemeye erişim, toplumsal olarak paylaşılan motif tercihleri, bölgesel anlatılar, aile kökenleri ve iklim koşulları tarafından biçimlenmektedir. Buna karşılık kentsel yaşam biçimleri kullanıcıların estetik tercihlerini ve satın alma kararlarını doğrudan etkilemektedir. Massey’e göre yer, yalnızca coğrafi bir konum değil, toplumsal ilişkiler ağı içinde sürekli olarak yeniden kurulan bir olgudur (Massey, 2005, ss. 139-141). Dolayısıyla köyden kente hareket, örgü patik üretimini çevreleyen mekânsal ilişkilerin yanı sıra estetik tercihleri, üretim biçimlerini, güç ağlarını ve ekonomik yapıları da yeniden düzenlemektedir.

Bu dönüşüm, bazı kadınların el işi üretimini bırakmasına, bazılarının ise ticari üretim süreçlerine katılmasına yol açmıştır. Lefebvre’in vurguladığı gibi, gündelik yaşamın dönüşümü, üretim ve tüketim arasındaki ilişkilerin mekân aracılığıyla yeniden örgütlenmesiyle ilgilidir (Lefebvre, 1991, s. 354-356). Bu yeniden örgütlenme, el emeği ürünlerinin toplumsal statüsünü dönüştürürken; Marx’ın belirttiği anlamda emeğin yabancılaşmasını da var eder. (Marx, 1992, s. 324). Arendt’e göre, modern çağda “emek” ile “iş” arasındaki sınırın silikleşmesi, insan eyleminin anlamını zayıflatır ve üretimi varoluşsal bir değerden ziyade ekonomik bir zorunluluk haline getirir (Arendt, 1958, s. 141-143). Kent hayatında kendi özünden uzak biçimlerle yeniden hayat bulan örgü patikler, satılmak için üretilen unsurlar halinde varlıklarını sürdürürken ticari meta kategorisinde var olurlar. Bu durumunun Bauman’ın “akışkan modernite” kavramında belirttiği gibi, kalıcılığın yerinin

geçiciliğe, aidiyetin yerini pazarlanabilir kimliklere bırakılması (Bauman, 2000, ss. 82-83; Bauman, 2007, s. 6) anlamını taşıdığı ifade edilebilir.

Endüstriyel üretimin dışında örgü patik üretimi, büyük ölçüde kadın emeğine dayanan bir kültürel üretim alanıdır. Görünürde yaratıcı ya da zanaata dayalı bir etkinlik olmakla birlikte, patriyarkal ekonomik sistemler içerisinde düşük ücret, görünmezlik ve duygusal emekle de ilişkilidir. Bourdieu'ya göre kültürel alanlar sembolik sermaye üretir; ancak bu sermayenin piyasa değerine dönüşümü güç ilişkileri ve habitus tarafından biçimlendirilir (Bourdieu, 1986, ss. 245-248). Dolayısıyla cinsiyetlendirilmiş bir kültürel sermaye biçimi olarak örgü patiklerin ekonomik değeri, içerdikleri emek ve anlamın gerisinde kalabilmektedir. Bir kadınlık performansı olarak el işi, hem toplumsal cinsiyet normlarının sürdürülmesine hem de onların sessiz biçimde müzakere edilmesine aracılık eder. Günümüzde kadın üreticiler, bir yandan geleneksel rolleri içinde kalırken, diğer yandan el işlerini piyasa için yeniden üreterek ekonomik arayışlarda var olmaya çalışmaktadırlar.

El işi piyasalarının neoliberal ekonomiyle birleşmesi, bu emeğin görünmezliğini azaltmak yerine çoğu zaman yeniden üretmiştir. McRobbie, yaratıcı endüstrilerde kadın emeğinin “özgürlük” söylemleri altında yeniden sömürüye açıldığını vurgular; zira bireysel yaratıcılık fikri, güvencesizliği ve düşük geliri meşrulaştırır (McRobbie, 2016, s. 105-110). Benzer biçimde, Crăciun'un el sanatı ekonomilerine ilişkin etnografik incelemesi, “otantiklik” söyleminin kadın emeğini ticarileştirirken duygusal bir aidiyet biçimiyle yeniden paketlediğini ortaya koyar (Crăciun, 2019, s. 70-71). Bu bağlamda örgü patikler, yalnızca yerel üretimin sembolleri değil; duygusal emek, kültürel kimlik ve piyasa estetiği arasındaki sınırların yeniden müzakere edildiği araçlardır. Değer yalnızca nesnenin içerdigi el emeği üzerinden değil, üreticinin kadın kimliğinin estetikleştirilmesi yoluyla da üretilmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de örgü patikler; anne emeği, ev sıcaklığı, memleket özlemi ve geleneksel motifler gibi romantikleştirilmiş çağrışımlar aracılığıyla ekonomik görünürlük kazanmaktadır.

Geleneksel üretim biçimleri, tarihsel olarak topluluk içi dayanışma, ihtiyaç temelli üretim ve kültürel süreklilik ilkelerine dayanmıştır. Zanaat üretimi, bir nesnenin yalnızca işlevsel gereksinimi karşılması değil, aynı zamanda üreticinin kimliğini, topluluğun değerlerini ve ortak sembollerini yansıtmaya açıktır. Sennett'in belirttiği gibi, zanaat bir “ahlaki biçimdir”; iyi iş yapma arzusudur, yalnızca ekonomik değil, etik bir değerdir (Sennett, 2008, s. 9). Ancak endüstriyel üretim, küresel pazarlar ve tüketim odaklı ekonomi, bu etik ilkeyi parçalayarak el emeğini rekabetçi bir metaya dönüştürmüştür.

Benjamin'in (2008, s. 21-22) “aura” kavramı, bu dönüşümün özünü anlamak açısından kritiktir: seri üretim ve yeniden üretilebilirlik, nesnenin tekilliğini ve üreticiyle olan bağına zayıflatır. Geleneksel el işlerinin özgünlüğü, motiflerin kişisel yorumlar ve toplumsal belleği temsil etmesinden kaynaklanır. Ancak bu üretimler, pazarın estetik normlarına ve tüketim hızına uyarlandığında, özgünlük ve “aura” yerini tekrarlanabilir, standartlaştırılmış biçimlere bırakır. Böylece, üretimden tüketime geçiş yalnızca ekonomik değil, ontolojik bir dönüşüm olarak da var olur.

Appadurai (1986, s. 5) bu süreci “nesnelerin toplumsal hayatı” kavramıyla açıklar: bir nesne, farklı bağlamlarda farklı anlamlar kazanır; köyde kültürel aidiyetin simgesi olan bir patik, şehirde “nostalgik bir hediyelik” olarak yeniden tanımlanır. Benzer biçimde, Baudrillard (1996, s. 74) nesnelerin artık kullanım değerleriyle değil, göstergeler aracılığıyla anlam kazandığını belirtir. Örgü patik de bu gösterge sisteminin bir parçasına dönüşür ve sıcaklık, doğallık, özlenmişlik anlamlarını otantiklik imgesiyle satışa sunar.

Bu çalışma, örgü patiği yalnızca işlevsel bir nesne olarak değil, kültürel, toplumsal ve ekonomik bir gösterge olarak ele almakta ve örgü patiklerin yer, yöre, deneyim ile ilişkilerini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Temel hedef, küresel tüketim sistemleri içinde farklı bir üretim biçimiyle yeniden üretime tabi olan örgü patik öğesinin ana anlamını keşfetmek ve el emeğine dayalı geleneksel üretim biçimlerinin biricikliğini ortaya çıkartmaktır. Bu çerçevede araştırma, kültürel

nesnelerin “toplumsal hayatına” (Appadurai, 1986, s. 5), geçmişlerine, üretimlerine, paylaşımlarına odaklanarak, örgü patik özelinde kültürel üretim-kullanım-tüketim döngüsünü mikro ölçekte çözümlemeyi hedefler.

Çalışmada, söz konusu çözümleme için hem tasarımsal hem de kültürel ekonomik yaklaşımlar ele alınmaktadır. Bu bağlamda üreticilerin sosyal konumlarını ve estetik tercihlerini açıklamak için Bourdieu’nun (1986) kültürel sermaye ve habitus kavramları; emeğin anlam dünyasını kavramak için Sennett’in (2008) zanaat etiği yaklaşımı; tüketim aşamasındaki anlam üretimini açıklamak için de Baudrillard’ın (1996) nesne sistemi ve gösterge değeri kavramı irdelenmiştir.

Buna ek olarak, çalışmada hem nitel etnografik gözlemler hem de semiyotik çözümlemeler bir arada kullanılmıştır. Görsel-mekânsal analizlerle örgü patiklerin motif, renk, biçim ve malzeme ilişkileri çözümlemeleri eklenmiş; üreticilerle yapılan kısa görüşmeler aracılığıyla kadın emeği, kültürel kimlik ve geçmişle kurulan bağlar ele alınmıştır. Bu bütünsel yöntem ile, örnek nesnelerin hem biçimsel özellikleri hem de toplumsal bağlamları birlikte analiz edilmeye çalışılmıştır.

Dolayısıyla çalışmanın amacı yalnızca bir el işi ürününü tanımlamak değil; örgü patik üzerinden sosyal yapı, tarihi aktarım, deneyim aktarımı, bilgi aktarımı, geometri ve biçim aktarımı, fenomenolojik bilgi, kimlik müzakereleri ve topografya-atmosfer ile kurulan ilgileri de disiplinler arası bir biçimde çözümlemeye çalışmaktadır. Bu noktada örgü patik hem bir kültür metası hem de kültürün sürekliliği ve aktarımı noktasında somut bir direniş unsuru olarak ele alınmıştır. Daha özel olarak çalışma, Türkiye’nin farklı bölgelerinden toplanan el örgüsü patik örneklerini biçim, renk, motif, malzeme, örgü tekniği ve kullanım bağlamı açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu örneklerin biçimsel ve teknik özelliklerinin yerel üretim bilgisi, kadın emeği, kültürel kimlik ve gündelik yaşamla nasıl ilişkili olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırma problemi, Türkiye’de örgü patiklerin çoğunlukla folklorik motifler veya el sanatları çerçevesinde ele alınmış olması ve söz konusu boyutların birlikte yeterince değerlendirilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu doğrultuda araştırmanın temel soruları şöyledir: Türkiye’nin farklı bölgelerinden toplanan el örgüsü patikler biçim, renk, motif, malzeme ve üretim tekniği açısından hangi benzerlik ve farklılıkları göstermektedir? Bu biçimsel ve teknik özellikler üretildikleri bölgelerin iklimi, gündelik yaşamı, kullanım biçimleri ve yerel üretim bilgisiyle nasıl ilişkilidir? Örgü patikler kadın emeği, kültürel aidiyet ve bilginin kuşaklar arası aktarımı bağlamında nasıl anlamlandırılmaktadır?

Araştırmanın erişilebilir çalışma evrenini, araştırmacının Türkiye’nin seçilmiş bölgelerinde ulaştığı el örgüsü patik örnekleri ile bu örneklerle ilişkili üretim bağlamları oluşturmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, örgü patiklerin farklı coğrafi bölgelerdeki biçimsel, üretimsel ve estetik farklılıklarını nitel ve yorumlayıcı bir analiz yöntemiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada görsel antropoloji ve tasarım araştırması ile kültürel analiz yaklaşımlarını birleştirerek, görsel materyaller üzerinden kültürel anlam çözümlemesi yapılmıştır. Bununla beraber patiklerin elde edilmesi noktasında yapılan ziyaretlerde Patiklerin elde edildiği ziyaretler sırasında çeşitli örucülerle gayriresmî görüşmeler de gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler sözlü tarih görüşmelerinin derinliğine sahip olmamakla birlikte, karşılaşmalar sırasında ortaya çıkan sorular aracılığıyla veri toplamaya katkıda bulunmuş ve kültürel bağlamın farklı yönlerinin ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Kültürel bağlamlar keşfedilmeye çalışılmıştır.

Yöntem kullanım biçimi betimleyici ve yorumsal nitel bir yaklaşıma dayanmaktadır. Çalışma kapsamında Türkiye’nin Karadeniz, Marmara, Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinden

farklı yörelerden örgü patikler toplanmıştır. Örnekleme; Bingöl'den iki, Erzincan'dan iki, Erzurum'dan iki, Yörük yerleşimlerinden iki, Bursa'dan iki ve Bartın'dan bir olmak üzere toplam on bir çift el örgüsü patikten oluşmaktadır. Tasarım antropolojisi çerçevesinde incelenmiş, örnek temsil edebilmesi için ortaklaşan biçim ve geometriler aranmıştır. Her bir görsel, üretildiği bölgenin kültürel atmosferi, toplumsal yaşam biçimi ve gündelik pratikleri ile ilişkilendirilerek çözümlenmiş, içerdikleri anlamlar hakkında ev halkıyla görüşülmüştür. On bir çift patik, daha geniş bir örnek grubu içerisinden; el örgüsü olmaları, belirli bir yöreyle güvenilir biçimde ilişkilendirilebilmeleri, üreticiye veya kullanım bağlamına erişilebilmesi, yerel bir biçimsel ya da teknik özellik taşımaları ve görsel olarak belgelenebilmeleri ölçütlerine göre seçilmiştir. Bu koşullar doğrultusunda amaçlı ölçüt örnekleme kullanılmıştır.

On bir çift patiğin geçmişine ilişkin toplam on yedi kadına danışılmıştır. Sekiz çift patiğin üreticisine doğrudan ulaşılmış ve bu üreticilerin tamamının 65 yaşın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Üreticileri vefat etmiş diğer üç çift için, aynı görsel ve teknik dili sürdürmeleri nedeniyle üreticilerin kızlarına ulaşılmıştır. Bu katılımcılar 50-65 yaş aralığındadır. Üreticilere ulaşılan hanelerden dört kadın daha patikler hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca örneklerde görülen örgü teknikleri konusunda iki kadına daha danışılmıştır. Katılımcıların tamamı kadındır. Görüşmeler saha ziyaretleri sırasında gayriresmî sohbetler biçiminde gerçekleştirilmiş ve araştırmacının saha notları aracılığıyla kayıt altına alınmıştır.

Analiz sırasında örgü patikler, Appadurai'nin nesnelerin toplumsal yaşamı kavramı (Appadurai, 1986, s. 5) ve Pink'in görsel veriye ilişkin yaklaşımı (Pink, 2013, s. 144) doğrultusunda hem tasarım ürünleri hem de kültürel ifade biçimleri olarak ele alınmıştır.

Her bir örgü patik görseli, biçim, desen, renk, örgü tekniği, doku, oran, simetri-asimetri ilişkisi, motif organizasyonu gibi kriterler üzerinden çözümlenmeler yapılmıştır. Bu noktada temel sanat öğeleri değerlendirme kriterlerinin altyapısını oluşturmaktadır. Bu analiz, Rowe ve Slutzky'nin biçimsel yapı yaklaşımı (Rowe & Slutzky, 1971, s. 300) ile Langer'in estetik anlam kuramından (Langer, 1953, ss. 27-31, s. 40) yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Her motif veya biçimsel karar, saha ziyaretleri sırasında danışılan katılımcıların sağladığı bilgiler ışığında; iklim, doğa ve malzemeye erişim gibi yerel yaşam koşulları ile inançlar, semboller ve gelenekler gibi kültürel kodlarla ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Patiklerin üretim teknikleri, kullanılan iplik türü, örgü sıklığı, uç şekilleri ve dikiş biçimleri literatürden araştırılmış ve Ingold'un (Ingold, 2013, s. 21-22) "making" kavramı çerçevesinde, bedensel ve zihinsel nitelikler aranmıştır. Bununla beraber her yörede üretici (örücü kişi) ile yapılan görüşmelerde üretim pratiği ilgili kişinin yerel bilgisi (Polanyi, 1966, s. 4) ile ilişkilendirilmiştir.

Patiklerin üzerindeki desen ve motifler, Barthes'ın (1972, s. 109-114) *Mythologies* yaklaşımından yararlanılarak kültürel gösterge sistemleri içinde çözümlenmiştir. Bu bağlamda her motif, üretildiği coğrafyanın mitolojisi, sosyal rolleri ve değer sistemleriyle ilişkilendirilmiştir.

Tüm görsel ve bağlamsal veriler; renk, desen veya motif, örgü tekniği, işlev, toplumsal anlam, duysal etki ve mekânsal bağlam olmak üzere yedi kategori altında düzenlenmiştir. Bu yedi kategori, görsel ve bağlamsal verilerin düzenlenmesi ve kodlanmasında kullanılan ilk analitik yapıyı oluşturmuştur. Biçimsel yapı, renk kullanımı, teknik ayrıntılar ve kültürel çağrışımlardan oluşan dört daha geniş boyut ise bu kategorilerden elde edilen bulguların bölgesel örnekler arasında sentezlenmesi ve karşılaştırılması amacıyla yorumlayıcı çerçeveler olarak kullanılmıştır. Patiklerin biçimsel, estetik ve kültürel özellikleri yönlendirilmiş nitel içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Kodlama süreci yalnızca görsel verileri betimlemeyi değil, aynı zamanda sembolik ve kültürel anlam üretim süreçlerini görünür kılmayı ve görsel analizden elde edilen estetik bulgular ile etnografik gözlemler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Bu çalışma, yerel üreticilerin el emeğine ve kültürel miraslarına saygı prensibiyle yürütülmüştür. Araştırmada kullanılan bütün görseller araştırmacı tarafından çekilmiş; üreticilerin rızası alınmış ve saha çalışmasında yerel etik ilkeler gözetilmiştir. Araştırma kapsamında üretici, yalnızca veri kaynağı olarak değil bilgi üreten özne olarak konumlandırılmış ve yazar ile birlikte katılımlı yorumculuk (Pink, 2013) yaklaşımıyla uyumlu halde çalışılmıştır.

İnceleme sırasında; biçimsel yapı (örülme yönü, motif düzeni, kompozisyon simetrisi), renk kullanımı (kontrast, palet, ton geçişleri), teknik detaylar (iplik tipi, örgü yoğunluğu, kenar bitimi, dikiş biçimi), kültürel çağrışımlar (desenlerin yerel sembolizmi, üretim bağlamı, kullanım biçimi) şeklinde 4 temel analiz sınıflandırması yapılmıştır.

Araştırma ve Bulgular

Bingöl Yöresi

Şekil 1. Bingöl Yöresine Ait El Örgüsü Patikler

Bingöl yöresi patiklerinin, genel olarak net konturlu, kontrastlı ve yoğun desenli bir örgü estetiğine sahip olduğu görülmektedir. İlk örnek (turkuaz-sarı), parlak renklerin keskin karşıtlığıyla dikkat çekmektedir. Renkler arasında var olan belirgin sınırlar örgüdeki desenin okunabilirliğini artırmaktadır. Motifler üçgen biçimler, yönlü ve dizisel bir hareket taşır. Her üçgen (içinde var olan tasvirle beraber) bir diğerine eklenilerek neredeyse hareket eden bir figür hissi vermektedir. Bu hareketli düzen, bölgesel Bingöl türkülerinde de gözükmekte olup dağlık coğrafyasına, eğimli arazilerine ve dinamik yaşam ritmine benzer bir görsel tempo yarattığı ifade edilebilir. İkinci örnek (siyah-beyaz-kırmızı), görsel olarak daha dengeli ve merkezî bir yapıya sahiptir. Çiçek benzeri altı köşeli desenler, ortasında kırmızı-yeşil detaylarla canlandırılmıştır. Bu yapı, simetriyi temel alır; düzen, tıpkı geleneksel halı motiflerinde olduğu gibi merkezden dışa doğru genişleyen bir kompozisyon hissi taşır. Bu kompozisyon kendi içinde ritim ögesiyle var olurken kontrast ögesiyle detay oluşturmaktadır. Bununla beraber ayak bileğine doğru yaklaşan kısım kompozisyonun hareket yönünün döndüğü kısım olarak tekrar ögesinin baskınlığı ile ortaya konmuştur.

Her iki örnekte de kalın iplik ve çift kat örgü tekniği kullanıldığı görülür. Bu teknik, soğuk iklimlerde ısı kaybını önlemek için kullanılan bilinçli bir tercihtir. Kalın iplikler kendi içlerinde var olan boşluklar sayesinde doğal bir yalıtım yapan malzemeler olarak değerlendirilebilir. Turkuaz-sarı patiğin yüzeyindeki sertlik ve ürünün sahip olduğu mukavemet, örme sıklığının fazla olduğunu örgü yönteminden dolayı malzemenin biçim aldığı; siyah-beyaz örneğin pürüzsüz yüzeyi ise örgüde daha homojen bir gerilim kullanıldığını, örgü yönteminde daha az boşluk olduğunu göstermektedir.

İki örnek de tek parça örgü olup ayak ucu ve bilek bölümleri dikişsiz bir şekilde bütünleşmektedir. Bu doğrudan örücü kişinin deneyimine dayalı bir bilgi aktarım biçimi olarak ele

alınabilmekte ve örücünün örme işleminden önce zihinsel olarak yapacağı şeyi öngördüğünü ortaya çıkartmaktadır. Desenler kâğıt ya da şema olmadan, el alışkanlığıyla oluşturmuş ve bu önden görme biçiminin bir parçasıdır.

Siyah-beyaz patikte bilek kısmında görülen yatay çizgiler örme yönünün terse çevrilmesiyle elde edilen estetik olmaktan öte ayak bilek geçişinde kan akışını bozmayacak esneme payını ortaya çıkartmaktadır. Bu detay aynı zamanda üretim sürecinde ritmik bir bitiş hissi vermektedir.

Tasarımsal ve üretimsel açıdan Bingöl yöresinin patiklerinin yoğun örgü kültürünün örneklerinden olduğu ifade edilebilmektedir. Her ilmekte süreklilik, sabır ve doğrudan pratik bilgi bulunduğu ve bunun aynı zamanda zanaatın sessiz bir hafıza biçimi olduğu söylenebilmektedir.

Turkuaz ve sarının birlikte kullanımı, alışılmış Anadolu tonlarının dışında, modern sayılabilecek bir kontrast yaratmaktadır. Buna karşın bu modernliğin patik renk seçiminde sıkça karşılaşılan bir tercih olduğu araştırma sırasında gözlemlenmiştir. Siyah beyaz renk düzeni ise salt bir kontrast estetiği sunmakta olup detay ölçeğinde kullanılan kırmızılar bütünsel kontrastı desteklemektedir. Benzer detay kontrastları yörenin diğer birçok örneğinde de görülmüş olup ilgili yöreye dair toplumsal bir pratik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bingöl yöresi, Doğu Anadolu'nun sert kış koşullarına sahip dağlık bölgelerinden biridir. Burada el işi üretimi, özellikle kadın emeğinin kültürel bir çıktısıdır. Direkt satışı olmasa da tüketimi engelleyen biçimi ile ekonomik bir uzantı olduğu da ifade edilebilmektedir. Bölgede patikler genellikle çeyiz, hediye veya kışlık ihtiyaç kapsamında örülmektedir. Katılımcılar, renk seçimlerinin çoğu zaman yalnızca kişisel tercihlerle değil, aile veya köy içerisinde paylaşılan kodlarla da biçimlendiğini belirtmiştir. Bu nedenle renkler, kolektif bellek içerisinde toplumsal olarak tanınan anlam taşıyıcıları olarak değerlendirilebilir. Saha çalışmasında elde edilen anlatılara göre yaş, medeni durum, aile geçmişi ve soyadı gibi unsurlar bu renk kodlarını etkileyebilmektedir. Daha parlak ayrıntılar bekâr genç kadınların ördüğü patiklerle, daha koyu ayrıntılar ise evli kadınların ördüğü patiklerle daha sık ilişkilendirilmiştir. Desenlerin geometrik sertliği de çevresel koşullar ve yaşam biçimleriyle ilişkilendirilebilir. Katılımcılar ve saha yorumları bazı biçimleri kar, taş, dağ, hayvan izleri ve göç yolları gibi unsurlarla ilişkilendirmiştir.

Bingöl kadınları için örgü patik, yalnızca bir giyim eşyası olmaktan öte bir sosyokültürel anlatım alanı, bir hikâye paylaşım zemini olarak anlamlandırılmaktadır. Her desen, bir aile geleneğini, bir öğretiyi veya bir yaşam dönemini temsil etmektedir. Başka bir deyişle örgü patiklerin ipliklerle yazılan bir hafıza biçimi olduğu ifade edilebilmektedir.

Bu patiklerin doğrudan mekânla ilişkili olduğu söylenebilmektedir. Bingöl'de ev içi yaşam uzun kış aylarında büyük ölçüde kapalı mekânlarda geçmekte olan zorlu şartları barındırmaktadır. Bu nedenle örgü patikler evin sıcaklığının, bir aradalığın ve sessiz emeğin simgesi olarak sıcak tutma fonksiyonunu toplumsal bir estetik ve anlam ile sunmaktadır. Yumuşak yüzey, görsel yoğunluğa rağmen dokunsal bir rahatlık hissi yaratmakta olup kalın iplikten taban yapısı sert zemine karşı bir tampon görevi görmektedir.

Erzincan Yöresi, Doğu Anadolu Bölgesi

Şekil 2. Erzincan Yöresine Ait El Örgüsü Patikler

İlk örnek, sarı ve lacivertin dönüşümlü kullanımıyla oluşturulmuş diyagonal çizgilerle yoğunluk ve yönlülük hissi oluşturmaktadır. Bu akışkan geometriyi Erzincan yöresinin doğal topoğrafyasında da bulmak mümkündür. İç içe geçmiş dağ silüetleri ve eğimli arazilerin soyut bir yansıması olduğu ifade edilebilmektedir. İkinci örnekte ise açık mavi ve beyaz tonların birlikteliği, daha düzenli, dikey ve yatay örgü sistemine dayanmaktadır. Kare biçimli desenler, yüzeye sakin bir grid yapısı kazandırırken boş dolu dengesi üzerinden bir kompozisyon üretir. Bu geometrik oluş ilk örneğe karşın daha durağan ve hatta rasyonel bir estetik taşımaktadır. Bu iki örgü biçiminin Erzincan yöresinde en çok karşılaşılan yapı olduğu söylenebilmektedir.

Her iki patik de kalın iplik kullanımıyla örülmüştür. Sarı lacivert örnekte iplik gerilimi daha sıkıdır; bu da dayanıklılığı artırırken yüzeyde sert bir doku oluşturur. Mavi beyaz örnekte ise iplik geçişleri daha yumuşak olup yüzeydeki karelerin düzenliliği, örgü sırasında sabit bir el hızını ve ustalığı göstermektedir. Yüzey örüntüsünde var olan kare motifin büyüklüğünün de belirleyicisinin bu ustalık derecesi olduğu yapılan araştırmada sözel olarak birçok defa duyulmuştur. Hediye olarak kullanılan patik daha ziyade kare motif olup işçiliğiyle değere atıf yapmaktadır. Buna karşın ilk örnekte var olan yapının daha basit üretimi ile görece daha fonksiyonel olduğu ifade edilebilmektedir.

Tasarım anlamında görülen bir diğer fark ise bilek geometrisinde mevcuttur. Sarı-lacivert patiğin bileği düz geçişli olup azalan bir satıh içermekte ve üretimsel olarak kolay bir bitiş sağlamaktadır. Bu durum fonksiyon önceliğinin bir sonucu olarak nitelenebilmektedir. Mavi beyaz örnekte ise bilek kısmında kabartmalı dikiş uygulaması mevcuttur. Bu uygulama yükselen bir satıh içermekte ve ters yönde örgü birleşimi içermektedir. Bu yapı hem estetik bir vurgudur hem de bileğe doğru bir ergonomi sunmaktadır.

Renk karşıtlıklarının Erzincan örgülerinde güçlü bir ifade aracı olduğu birçok farklı patikte görülmüştür. Katılımcılar ilk örneğin renk paletini ilkbaharda Erzincan kırsalının toprak ve bitki örtüsüyle, ikinci örnekteki mavi ve beyaz ise kış mevsimindeki kar ve gökyüzü birlikteliğine işaret ettiği bilgisıyla karşılaşılmıştır.

Erzincan el sanatları geleneğinin, çevresindeki dağ köylerinin izole yaşam biçimiyle yakından ilişkili olduğu söylenebilmektedir. Bu el işçiliklerinden biri olan örgü patik işçiliğinin yalnızca işlevsel değil, sosyokültürel bir varoluş biçimi olduğu söylenebilir. Kadınlar kış aylarında uzun süre evde vakit geçirdiği için örgü hem zamanın geçiriliş biçimi hem de kültürel bir üretim

pratiğidir. Patikler aile içi kullanıma ek olarak çeyiz, gelinlik hediyesi, kına hediyesi, sünnet hediyesi ve köyler arası ziyaretlerde komşuluk armağanı olarak hazırlanmaktadır.

Bu iki örnek bir arada düşünüldüğünde, Erzurum kadınlarının üretimlerinde dayanıklılık ve zarafet, işlev ve estetik, soğukla mücadele ve ev içi manevi sıcaklık yaratma arzusu aynı üründe buluşmaktadırlar. Erzurum patiklerinin genel dokusu, fiziksel sıcaklığın ötesinde psikolojik bir sıcaklık hissi yaratmaktadırlar. İlk örnekteki sık örgü, dokunsal olarak koruyucu bir sertlik taşıırken ikinci örnekteki yumuşak yüzey, huzur ve içsel rahatlık hissi vermektedir. Her iki patik de ev mekânının parçası olarak yalnızca giyilen değil, hissedilen, hatırlanan ve anılara sabitlenen objelerdir. Yapılan görüşmelerde yaşlı insanların çocukluk patiklerini bile detaylı biçimde tasvir ettikleri görülmüştür.

Erzurum Yöresi, Doğu Anadolu Bölgesi

Şekil 3. Erzurum Yöresine Ait El Örgüsü Patikler

İlk örnek olan mavi-beyaz patik, yüzeyinde simetrik olarak tekrarlanan kalp ve üçgen motiflerinden oluşur. Desen geometrisi bilekten buruna doğru yönelerek hem görsel akış hem de duygusal sembolizm açısından yaklaşma hissi uyandırmaktadır. Kalp motifinin geleneksel örgü yüzeyinde bu kadar belirgin biçimde kullanılması Erzurum el sanatlarında sıkça rastlanan sembolik samimiyet anlayışına bir örnek temsil etmektedir.

İkinci örnek, açık mor ve beyaz tonlarıyla daha spesifik bir kompozisyon kurmaktadır. Örgünün üretim biçimi minimalist bir yapıya sahip olsa da ön uç kısmında bu minimalizm yerine betimlemelere bırakmıştır. Küçük çiçek benzeri detayların yüzey bezemesi olmaktan çıkıp üçüncü boyuta geçmesi değerli bir öge olarak ele alınmaktadır. Bu strüktürel yapı, daha çağdaş bir estetik algının geleneksel forma entegre edildiğini göstermektedir.

Yörenin neredeyse bütün patiklerinde karşılaşılan bir detay tasarımı olarak patikler yekpare örülmemektedir. Bilekten ayak yanlarına ve ayak altına bir bütün olan yapı ayak üstü ve ayak önünde ikincil bir yapı ile sonradan birleştirilmektedir. Çift parçalı bu üretim biçimi diğer yörelerden farklı bir geometrik tipolojiyi ortaya koymaktadır. Bununla beraber ayak bileği açıklığı Erzurum yöresi patiklerde diğer bütün yörelerden daha geniş bırakılmadığıdır. Bu durumun sebebiyeti ile ilgili görüşmelerde “atadan gelen bilginin bu olduğu”, “anneden böyle öğrenildiği” bilgisi ile karşılaşılmış olsa da atmosferik koşullar gereğince kalın çorapların (çoğu zaman tek kattan fazla) üstüne giyilmesi gereken patiklerde; aynı zamanda daha geniş açıklık, iklim koşulları nedeniyle patiklerin kalın, bazen birden fazla kat çorap üzerine giyilmesi bakımından ergonomik bir çözüm olarak da görünmektedir. Örücüler bu özelliğin pratik nedenini her zaman açık biçimde ifade etmese de, söz konusu özellik

deneme yanılma yoluyla biçimlenmiş ve kuşaklar boyunca aktarılmış bir pratik bilgi olarak değerlendirilebilir. Deneme yanılma ile edinilmiş bilginin nesilden nesile doğru aktarılması sonucunda oluşturulmuş bir pratik bilgi olarak gözlemlenmektedir.

Erzurum iklimi sert ve uzun kışlara sahiptir; bu nedenle örgü patikler hem kalın iplik hem de sık ilmek tekniğiyle örülmektedir. Birinci örnekte örgü sıklığı fazla ilmek yapısı yoğun ve yüzey dokusu görece serttir. Bu durum patiklerin özellikle soğuk ev zeminlerinde uzun süre dayanıklı kalması için tercih edilen yerel örgü biçimidir. İkinci örnekte ise iplik daha ince, örgü yapısı daha gevşektir; bu da kullanımda esneklik sağlamaktadır. İki örnekte de estetik kaygı öne çıkmıştır. Özellikle ayak ucu kısmındaki kabartmalı çiçek formu el pratiğiyle bezemeyi birleştirme becerisini ortaya koymaktadır.

Erzurum örgülerinde renk seçiminin duygusal bir boyuta sahip olduğu düşünülmektedir. Saha bulguları, mavi ve tonlarının hem bölgenin soğuk iklimiyle hem de gökyüzüyle kurulan manevi ilişkiyle ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Bu yorum bağlamında mavi tonları gündelik yaşamda bağlılıkla da ilişkilendirilmiştir. Bölgede genç kadınlar tarafından daha sık tercih edildiği belirtilen mor ise duygusal derinlikle bağlantılı bir ifade biçimi olarak değerlendirilebilir.

Erzurum yöresinde patik örmek yalnızca gündelik bir faaliyet değil, aynı zamanda kadın dayanışmasının yaygın bir biçimi ve değerli bir ritüeldir. Köylerde kadınlar uzun kış gecelerinde bir araya gelerek “örgü sohbetleri” yapar. Katılımcılar belirli desenleri belirli hikâyeler veya duygusal temalarla ilişkilendirmiştir. Erzurum örgü patiklerin birçok yöreden farklı biçim ve üretim detayları bireysel estetik bilinç ile kolektif geleneğin nasıl iç içe geçtiğini açıkça görülmektedir. Erzurum evlerinde patikler fonksiyonel nitelikten öte, özellikle misafirlğe girişte veya oturma düzeninde hem temizlik göstergesi hem de özsel bir karakter ifadesi olarak algılanmaktadır. Bu nedenle desenin, rengin ve örgü kalitesinin sembolik değerinin oldukça yüksek olduğu ifade edilebilmektedir. Erzurum yöresi örgü patiklerinin, gündelik fonksiyon, duygusal yoğunluk ve teknik ustalığın birleştiği bir üretim diline sahip olduğu söylenebilmektedir.

Yörük Yerleşkeleri, Toroslar, Akdeniz Yaylaları.

Şekil 4. Yörük Yerleşimlerine Ait El Örgüsü Patikler

İlk örnek daha dekoratif ve anlatsal bir yapı içermektedir. Üzerindeki motifler meyve figürlerini andırırken mevsimsel bir nitelik olarak hasat mevsimlerine referans ettiği bilinmektedir. Doğayla iç içe yaşantının gündelik imgelerinin tasarıma ve üretime taşındığı bu örneklerde motiflerin tekrarlı dizilimi hem ritmik bir örgü düzeni oluşturmakta hem de doğaya bağlı yaşam döngüsünün zamansallığını sembolize etmektedir.

İkinci örnekte ise keskin ve kararlı bir görsel dile sahip bir tasarım görülmektedir. Siyah zemin üzerine yerleştirilen dikey kırmızı şeritler hareket yaratırken aynı zamanda temel kompozisyonu oluşturmaktadır. Bu sade ama vurucu düzen yörük yaşamının pratik ve pragmatik doğasının el işçiliğine yansımış hali olarak ifade edilebilir. Süslemenin ikinci planda sadece detay örneğinde kaldığı bu örnekte biçim doğrudan işlevin uzantısıdır. Kırmızı şeritlerin ve bilek örgüsünün ayak üstünde birleşerek radyal bir merkez oluşturması çiçek benzeri bir motif oluşturarak süsleme detayını oluşturmaktadır. Bu iki biçimsel yapı, Akdeniz dağ köylerinin zıt ama tamamlayıcı gerçekliklerinin estetik yansımalarını temsil etmektedir; sade, güçlü ve pratik gündelik hayat ile doğaya yatkın, anlatsal ve adaksal gelenek hayatı.

Toros yaylalarında patik örgüleri genellikle kalın yün iplikle, çift iplikli “ters düz” tekniğiyle yapılır. Örgü kalitesi sıklığı örgünün (mikro ölçekte üçgenler içerse de) yüzeyin yönsüz oluşmasını sağlamaktadır. Siyah-kırmızı örnekte iplik gerilimi oldukça yüksek olup bu sayede hem dayanıklılık hem ısı yalıtımı sağlamaktadır. Desen sayısının azlığı, üretim hızını artıran bir teknik olarak pratik kullanıma uygun gündelik patiklerde görülmektedir. Krem zeminli örnekte ise örgü görece daha gevşek olup ince iplik kullanılmıştır. Görece daha az soğuk olan mevsimsel geçişlerde giyilmek üzere örüldüğü anlaşılmaktadır. Desen yoğunluğu arttıkça iplik geçişleri de desenin niteliği için artırılmaktadır. Bilek kısmının kenar bitimi, yöreye özgü tıgılı kabartma kenar tekniğiyle süslenmiştir.

Yörük kadınlarının örgüyü yalnızca işlevsel değil, doğanın mevsimsel döngülerine ve insanların göç döngüsüne uyumlu bir zaman eylemi olarak kurguladığını ifade etmek mümkündür.

Kırmızı ve siyahın birlikte kullanımı Akdeniz Yörüklerinin kültüründe güç, koruma ve canlılık simgesi olarak birçok farklı el işçiliğinde görülmektedir. Katılımcılar siyahı toprak ve göç yollarıyla, kırmızıyı ise ateş ve yaşamla ilişkilendirmiştir. Bu iki renk birlikte, Yörük yaşamının doğa karşısındaki direncini ve uyumunun kontrastı, somutlaştırıcısı olarak ifade edilebilmektedir. Krem zeminli örnekteki kırmızı yeşil kombinasyonu ise yörenin topraktan beslenen, doğadan beslenen yapısı içerisinde doğurganlık ve bereket çağrışımını içermektedir.

Bu geleneksel estetik yapı, Akdeniz’in güneşli havasında var olur, belirginleşir. Patikler hem giyim nesnesi hem gösteri ögesi ve süsleme elemanı olur. Gündelik hayatta var olan giyimin fonksiyonel kolu olmaktan öte estetik kolunda da var olur. Düğünlerde, kız istemelerde ya da bayramlarda bu tür süslü patikler armağan olarak alınıp verilmektedir.

Yörük yaşamında patik, sadece sıcak tutan bir giysi değil, hareket halindeki hayatın bir temsili, simgesidir. Yayla köy ova arasında yapılan göçlerde patikler hem yürüyüşte kullanılır hem de çadır içi yaşamda ayağı korur. Bu işlev, biçime doğrudan yansımıştır: bilek kısmı dar ve eklentili, taban kalındır; ayağa sıkıca oturur bileği kavrur. Desen seçimi kimi zaman aile kimliğini ve bireysel aidiyeti de gösterebilmektedir. Bazı köylerde katılımcılar kırmızı-siyah patikleri evli kadınlar ve erkek çocuklarla, açık renkli örnekleri ise evlilik çağındaki genç kadınlarla ilişkilendirmiştir.

Yörük örgü patikleri, doğayla uyumlu hareketli yaşamın fonksiyonel estetiğini somutlaştırır. Patikler, bu kültürün hem bedensel hem sembolik sıcaklığını taşır; her ilmekte bir coğrafyanın hareketi, her renkte bir mevsimin hikâyesi gizlidir.

Bursa Region, Marmara

Şekil 5. Bursa Yöresine Ait El Örgüsü Patikler

The basic form seen in both knitted slippers is the classic flat knitted sole structure. In this construction, there is no clearly visible seam between the upper part of the foot and the sole, and the knitting continues without interruption. The motifs create an aesthetic concentration at the toe, while around the ankle they function as a visual boundary. The ornamental structures may be interpreted as geometric representations of natural forms such as flowers and insects. Through geometric transitions, they form a compact composition (Figure 5).

Bursa is a historical centre of yarn production. The lustrous texture of the yarns used in these knitted slippers and the dense knitting technique may be related to this historical background. At the edges, decorative lines made with a reverse chain knitting method function less as practical seam closures than as aesthetic endings and boundary markers.

Within the historical identity of Bursa, green is associated with faith, nature, and tranquillity. It carries historical and cultural meaning not only in knitted slippers but also through its widespread presence in the region's history, everyday life, and flags. The combination of green and black may also be associated with a colour pairing frequently used in both Ottoman art and textile production.

Pink and purple tones, particularly in women's clothing in the western rural areas of the city, are often associated with nobility, calmness, and emotional expression. Colour preferences may therefore be read not only as aesthetic choices but also as signs of regional belonging and cultural attachment. Bursa has a long historical past and has performed many significant functions within Anatolia.

In addition to its historical and cultural background, Bursa has a multilayered identity shaped by successive waves of migration. The variety of geographical and cultural elements within the region makes this synthesis more complex. As in many other handicrafts, the knitting practices used in knitted slippers reflect a combination of production traditions brought by migrant communities. Numerous examples show Balkan derived pattern memories combined with local Anatolian techniques.

In both knitted slippers, the motifs evoke themes of protection, abundance, and rootedness. They may also be interpreted through abstracted geometries associated with pre Islamic or pagan visual traditions.

Compared with examples from other regions of Anatolia, these knitted slippers display a more graphic aesthetic. Their traditional visual memory may be traced much further back in history.

The motifs are small but clearly defined, and the relationships between negative and positive areas across the surface are particularly strong.

Bartın Yöresi, Batı Karadeniz

Şekil 6. Bartın Yöresine Ait El Örgüsü Patik

Karadeniz Bölgesi, iklimi ve farklı kültürel etkiler nedeniyle çok çeşitli örgü biçimleri, teknikleri ve estetik yaklaşımlar içermektedir. Araştırma sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde ve elde edilen sözlü anlatılarda bazı katılımcılar burada incelenen Bartın örneklerini Karadeniz örgü patiklerini temsil eden örnekler olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla bu görüş, bütün Karadeniz Bölgesi için geçerli genel bir sınıflandırma olarak değil, yerel olarak ifade edilmiş bir görüş olarak sunulmaktadır.

Patikte açık bej zemin üzerine zeytin yeşili ve somon tonlarında oluşturulmuş desenler dengeli bir görsel ritim yaratırken kültürel müziklere ve danslara imgesel referanslar içerir. Motifler parmak ucundan bileğe doğru yoğunlaşarak yukarı yönlü bir hareket hissi verir. Yöre hayatının temel parametresi olan denizin (dalgaların) tasviri bu hareketin sağlayıcılarından birisi olarak görülmektedir. Desenlerin küçük adımlarla tekrarlanması, üretim sürecindeki ritmik eylemi yansıtmaktadır. Bu durum hem elin yeteneğini hem zamanın örgüye kaydedilmesini hem de yaşayışın temel girdilerinin temsilini aynı anda ortaya koymaktadır.

Örülme biçimi Bartın yöresinde sıklıkla görülen “düz örgüden kıvrımlı forma geçiş” tekniğini temsil eder. İnce iplik kullanımı örgü sıklığını artırmış hem dayanıklılığı hem de sıcak tutma özelliğini güçlendirmiştir. Kenar ilmeklerinin sıkı atılması hem biçimi koruma hem de estetik bir çerçeve oluşturma amacı taşır. Bu teknik, el işinde deneyim gerektiren bir beceriyi gösterir. Her bir ilmekte düzenli bir el alışkanlığı ve sabır hissedilmektedir. Bununla beraber süsleme işçiliği de ustalık eseri olarak yorumlanabilmektedir. Ayak üstünde süsleme biçimi renk ve desenden öteye geçmiş, boşluklar ile yüzey örüntüleri elde edilmiştir.

Bej, somon ve siyahı yeşilin kontrast bir arada kullanımı hem doğaya hem de ev içi sıcaklığa gönderme yapar. Renklerin çoklu geçişi ve geometriye işlenişi Karadeniz yaşamının çok katmanlı yapısını ve enerjisini ortaya koymaktadır. Ayak ucunda yoğunlaşan renk birikimi ürünü yönlü bir hale getirmektedir. Genel kompozisyon ritmik, incelikli, tasvirli ve kültürel mütevacıllık içermektedir. Kültürel öğelerin tasvirlerinin el işçiliğinde görülmesi tüm Karadeniz gibi Bartın yöresinde sıkça rastlanan bir özelliktir.

Örgüdeki düzenli ritim, Bartın kadınlarının el emeğini yalnızca ekonomik bir üretim değil, yaşam ile ilgili bir kimlik ifadesi haline getirir. Bu tür örgüler, kuşaklar arası bilgi aktarımının da bir aracı olarak bilgi taşıyıcıları olarak örülmektedirler. Anne ya da büyükanne elinden öğrenilen desen, aynı ritüel içinde yeniden üretilir ve hikayeler eşliğinde yeni nesillere aktarılırlar. Anlamanın yeniden üretimi yeni anlam arayışını değil geleneksel ve kültürel anlamın aktarılması durumudur.

Genel Yapının Tablolaştırılması

Tablo 1. Türkiye'nin Seçilmiş Bölgelerine Ait Geleneksel Örgü Patiklerin Karşılaştırmalı Analizi

YÖRE / BÖLGE	BİÇİMSEL YAPI	RENK PALETİ VE ESTETİK	ÜRETİM TEKNİĞİ VE MALZEME	KÜLTÜREL ANLAM VE TEMSİLİ	DUYUSAL / MEKANSAL ETKİ
Bingöl (Doğu Anadolu)	Yoğun desenli, çok yönlü motifler. Temsil geometrik altyapılı	San-turkuaz, siyah-beyaz kontrastlar. Koyu ton her zaman zemin. Görsel yoğunluk yüksektir.	Kalın yün iplik, çift kat örgü, sık dikiş. Soğuk iklime uygun teknik.	Kadın emeğinin direnci, doğa koşullarına uyum, geleneksel dayanıklılığın ifadesi.	Dokusal sertlik, dayanıklılık hissi. Patik koruyucu bir zırh gibidir.
Erzincan (Doğu Anadolu)	Dikey ve diyagonal düzenli örgü çizgisel ve geometrik	San-lacivert ve mavi-beyaz kontrast. Koyu ton hep zemin. Hareket hissi oluşturan estetik biçim.	Çift iplikli sık örgü; gerilimi yüksek üretim.	Soğukla mücadele, sabır, düzen ve estetik denge. Kadın emeği zamana kaydedilir.	Fiziksel sıcaklık + psikolojik hareket tasvir. Ev sakinliği ile hareket bütünleşir.
Erzurum (Kuzeydoğu Anadolu)	Sembolik anlam taşıyan ritmik kompozisyon. Duygusal sembolizm içeren geleneksel ancak romantik yüzey yapısı. Üç boyutlu süsleme detayları.	Lacivert beyaz, mor beyaz. Koyu ton her zaman zemin. Duygusal bağlamın renksel ifadesi. İlahi temas ve bağlılık, duygusal derinlik.	Kalın iplikli, sık örgü, çift katmanlı öme yüzeyi (yanal yüzey ve ayak ucu kapatma), esnek örüm şekli, burun kısmında kabartmalı motifler.	Kadınlar arası dayanışma, hediyeleşme ve duygusal üretim. Karakterin üretime yansması. Desenler hikâye taşıyıcı. Sembolik anlam yüksektir.	Koruyucu sıcaklık + duygusal sıcaklık birleşimi. Sessiz ama anlam yüklü.
Yörük Yerleşkeleri, Toroslar, Akdeniz Yayıları	Kompozisyonunda sade dikey çizgisel hareket; meyveler gibi doğa temalı anlatsal motifler.	Kırmızı-siyah ve kırmızı-yeşil. Koyu ton her zaman zemin değil. İçinde olunan doğanın renkleri. Zıt ama tamamlayıcı estetik.	Kalın yün, çift iplik, ters düz tekniği, tıgı kenar bitimi. Desen pratik ama sembolik.	Göçebe yaşamın simgesi; üretim işlevsel ama anlatsal. Kadın kimliğinin görünür emeği. Mevsimsel döngüler ve göç.	Koruyucu fiziksel sıcaklık, göç kültürünün duygusal sürekliliği. Her ilmek mikro ölçekte yönlü, yol metaforu.
Bursa (Marmara)	Düz form, burun ucunda yoğunlaşan simetrik ve geometrik soyutlama. Grafiksel denge ve çerçeveli düzen.	Yeşil-siyah ve mor-siyah kontrastlar. Detaylar genellikle siyah. Tarihin derinliklerine dayanan renk seçimi.	Sık örgü, parlak iplik, ters zincir kenar bitimi.	Geleneksel zanaatkarlığın göçer ile şekillenmesi. Koruma, bereket, köklenme anlamları ile pagan sembolizmi.	Sade şıklık, görsel kontrast ve gizemlilik hissi. Çoklu kültürün yer ile kurduğu bağ.
Bartın (Batı Karadeniz)	Küçük ölçekli motiflere sahip düz form, ardışık detaylandırma ve noktasal tekrar. Düz yüzeyin kendisi bir kompozisyon ögesi olarak işlev görür.	Bej, somon, koyu zeytin yeşili gibi yumuşak geçişli tonlar. Doğal olanın ve kültürün tasviri.	İnce iplik, sık örgü, tek parça form. Düz örgüden kıvrımlı forma geçiş. Kenar ilmekleri estetik çerçeve oluşturur. Örgüde boşluk kullanılması.	Kültürel mütevazılık. Kadın emeğinin ev içi üretim olarak sürekliliği. Çok katmanlı ve enerjik karadeniz yapısı. Yaşamın ifadesi.	Ev içi aidiyet hissi ve geleneğin ev içinde yeniden üretimi.

Tablo 1 içeriğinde, Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde üretilen örgü patiklerin biçimsel, estetik, üretimsel ve kültürel özellikleri karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Her bir yöreye ait satır; patiklerin biçimsel yapısı, renk paleti ve estetik karakteri, üretim tekniği ve kullanılan malzeme, kültürel anlam ve temsil biçimi ile duysal ve mekânsal etkilerini ayrı ayrı tanımlamaktadır. Tablo, Bartın'dan Toroslara, Bingöl'den Bursa'ya uzanan altı farklı bölgeyi kapsamaktadır. Bu yolla patik üzerinden çeşitlilik görsel ve sosyokültürel açıdan Türkiye örneklemini bir arada değerlendirilmektedir. Bu yönüyle tablo, coğrafya, iklim ve toplumsal yaşamın örgü estetiği

üzerindeki etkisini somut biçimde görünür kılarak, örgü patiklerin yalnızca el emeği ürünleri değil, aynı zamanda kültürel temsiller olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. (Tablo 1)

Tablo 2. Türkiye'nin Seçilmiş Bölgelerine Ait Geleneksel Örgü Patikler İçin Tematik Kodlama Matrisi

Tema Kategorisi	Alt Kod	Somut Gözlem (Görsel / Biçimsel)	Kültürel Anlam / Yorumsal Çıkarım	Temsili Bölge/ Örnek
RENK	Sıcak Renkler	Sarı-turkuaz, kırmızı-siyah kontrastlar; koyu zemin üzerine parlak tonlar	Enerji, yaşam, dayanıklılık, doğaya uyum	Bingöl, Toroslar
	Soğuk Renkler	Sarı-lacivert, mavi-beyaz, mor-beyaz kontrastları; koyu zemin hakimiyeti	Sakinlik, denge, sabır, zamana karşı direnç	Erzincan, Erzurum
	Doğal Renkler	Bej, somon, zeytin yeşili gibi yumuşak geçişli tonlar	Doğallık, mütevazılık, gündelik yaşamın sadeliği	Bartın
	Yoğun Kontrast	Yeşil-siyah, mor-siyah veya sarı-beyaz kontrastlar	Geleneksel zanaatkarlık + kent estetiği birleşimi	Bursa
DESEN / MOTİF	Geometrik	Dikey-diagonal çizgiler, simetrik örgü düzeni	Disiplin, sistematik düşünce, geleneksel düzen	Bingöl, Erzincan
	Figüratif	Meyve, doğa, canlı temalarla sembolik anlatım	Doğurganlık, doğayla bağ kurma, anlatısal üretim	Erzurum, Toroslar
	Minimalist / Sade	Düşük kontrastlı, desensiz sade yüzey	Göçebe yaşamın sadeliği, işlevsel estetik	Erzurum
	Grafiksel ve Simetrik	Burun ucunda yoğunlaşan motifler, çerçeveli düzen	Görsel bilinç, simetri, çokkültürlü estetik	Bursa, Bartın
ÖRGÜ TEKNİĞİ	Çift Katlı Kalın Örgü	Kalın iplik, sık örgü, gerilimli yüzey	Soğuk iklim adaptasyonu, koruyucu zırh etkisi	Bingöl, Erzurum
	İnce Tekli Örgü	Hafif, ince iplik; düz örgüden kıvrımlı forma geçiş	Ilıman iklime uyum, gündelik ev içi üretim	Bartın, Toroslar
	İşlemeli Kenar Bitimi	Tıgılı kenar, burun kısmında kabartmalı detaylar	Kadın emeğinin görünür kılınması, estetik sonlandırma	Erzincan, Toroslar
	Sık ve Parlak İplikli Örgü	Sık örülmüş, parlak iplikli yüzey	Geleneksel zanaat ile modern tekniğin kesişimi	Bursa
FONKSİYON	Isı Yalıtımı	Kalın yün, sık örgü; fiziksel yoğunluk	Soğuk iklim koşullarına karşı koruma ve konfor	Bingöl, Erzurum
	Gündelik Kullanım	Basit form, sade örgü düzeni	Pratiklik, taşınabilirlik, kullanım kolaylığı	Toroslar, Bartın
	Dekoratif Kullanım / Hediyeleşme	Renkli motifli örnekler, hediyeleşme kültürü	Kadınlar arasında aidiyet ve hediyeleşmenin toplumsal bir jesti	Erzurum, Toroslar
	Ritüel / Koruma Amaçlı Kullanım	Yoğun motifli, sembolik örnekler	Büyüsel koruma, kimliksel temsiller	Bingöl, Erzurum
TOPLUMSAL ANLAM	Direnç / Dayanıklılık	Kalın dokulu, yoğun yüzey	Kadın emeği, doğa ve zamana karşı mücadele	Bingöl, Erzurum
	Aidiyet / Bellek	Motiflerin kuşaktan kuşağa aktarımı	Kültürel süreklilik, hafızanın görsel aktarımı	Erzurum, Bartın
	Toplumsal Dayanışma	Kadınlar arası üretim birlikteliği	Emeğin kolektif değeri, dayanışma kültürü	Erzincan, Toroslar
	Kimlik ve Temsil	Desen aracılığıyla bireysel ifade	Kadın kimliğinin görünür emeği, kültürel kimlik sembolü	Erzurum, Toroslar
DUYUSAL ETKİ	Dokunsal Sıcaklık	Kalın iplik, yün dokusu, sert yüzey	Fiziksel sıcaklık + psikolojik güven duygusu	Bingöl, Erzurum
	Görsel Ritim	Tekrarlayan çizgisel veya geometrik örüntüler	Estetik süreklilik, sakinlik ve denge hissi	Erzincan, Bursa
	İmgesel Sıcaklık	Doğal ve sembolik motifler	Kültürün ve yaşam biçiminin duyusal temsili	Toroslar, Bartın
	Duyusal Derinlik	Lacivert, mor gibi soğuk renk vurguları	İçsel denge, bağlılık, manevî sıcaklık	Erzurum, Erzincan
Mekânsal Bağlam	Ev İçi Üretim	Yumuşak tonlar, düzenli örgü desenleri	Ev estetiği, gündelik emeğin görünmezliği	Bartın
	Göç / Yayla Bağlamı	Kalın iplik, sade kompozisyon	Hareketli yaşama uyum, taşınabilir üretim	Toroslar
	Soğuk İklim Bağlamı	Yoğun desenleme ve yün kullanımı	Isı yalıtımı + dayanıklılık	Bingöl, Erzurum, Erzincan
	Tarihsel Üretim Kültürü	Parlak iplik, tarihsel renk şemaları, pagan geometrisi	Bölgesel tarihin doğrudan yansıması	Bursa

Tablo 2, Türkiye'nin farklı bölgelerinden derlenen el örgüsü patik örneklerinin biçimsel, işlevsel ve kültürel yönlerini tematik bir sınıflandırma içinde sunmaktadır. Tablo, görsel analizlerden elde edilen verilerin sistematik biçimde çözümlenmesini sağlar ve her temayı; renk, desen/motif, örgü tekniği, işlev, toplumsal anlam, duygusal etki ve mekânsal bağlam olmak üzere yedi temel kategori altında toplamaktadır. Bu yapı sayesinde örgü patik, sadece estetik bir nesne olarak değil; aynı zamanda kültürel, duygusal ve sosyolojik bir gösterge olarak okunabilir hale gelmektedir. (Tablo 2). Her satırda görünür biçimsel özellik / kültürel anlam / coğrafi bağlam zinciri korunmuştur. Bu yapı anlam üretim süreçlerini semiyotik, kültürel, toplumsal çözümlenmeye imkân sağlamaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Türkiye'nin farklı yörelerinde ve farklı kültürlerinde yapılan araştırma dahilinde gözlemlenen en temel verinin, el emeğine dayalı patik üretiminin yalnızca pragmatik bir ihtiyaç karşılayıcısı olmadığı bir kültür aracı olduğu açıkça söylenebilmektedir. Bu noktada araştırmanın sadece teknik değil kültürel bir harita oluşturduğu da ifade edilebilmektedir.

Patiklere yüklenen kültür içinde görülen anlamlar, patiğin sadece bir giyim eşyası değil, aynı zamanda kültürün, emeğin ve kimliğin somut göstergesi olduğunu kanıtlar niteliktedir. Her yörede desen, renk ve form farklı olsa da anlam içerikleri itibarıyla ortak bir alanda pozisyon almaktadırlar. Türkiye'nin farklı coğrafyalarından örgü patik örnekleri, yalnızca el emeğinin biçimsel çeşitliliğini değil, aynı zamanda kültürel aidiyetin, gündelik yaşam pratiklerinin ve toplumsal belleğin nasıl görünür hale geldiğini de ortaya koymaktadır. Bölgesel örnekler karşılaştırıldığında, örgü patiklerin biçimsel dilinde, renk tercihlerinde ve üretim yöntemlerinde belirgin farklar olsa da bu farkların arkasında ortak olarak “el emeğiyle anlam üretmek” mantığı bulunmaktadır.

Yörelere göre patiklerin biçimsel çeşitliliği düşünüldüğünde, coğrafi farklılıkların, atmosferik farklılıkların, yaşam temposu ve gündelik hayat farklılıklarının, üretim farklılıklarının, tarihi farklılıkların görsel izdüşümlerin olduğu ifade edilebilmektedir. Renk kullanımının kültürel ve duygusal bir dilin araç gereci olduğu söylenebilmektedir. Biçimler ve üretim teknikleri zamanın içerisinde aktarılan bir bilgi olarak ritüel oluşturmaktadırlar. Toplumsal içerikleri ile özellikle ev içi kadın emeğinin süreklilik içeren bir kimlik taşıyıcısı oldukları ifade edilebilir. İlgili yörenin toplumsal kaidelerine mikro ölçekli birer gösterge oluştururken, sessiz bir anlatı sunmaktadırlar. (Tablo 1)(Tablo 2)

Renk paletlerinin hem doğa ile kurulan ilişkiyi hem de duygusal yönelimleri yansıttığı söylenebilmektedir. Bu noktada renk seçimlerinin sadece görsel bir seçim değil duygusal ve sembolik bir dilin aracı olduğu söylenebilmektedir. Soğuk renklerin zorlu atmosferik koşullara karşın ev içinde geçen sakin hayatı, dingin varlığı ve duygusal dengeyi; sıcak renklerin dinamizm ile yaşam enerjisini, üretkenliği ve doğal yaşayışla kurulan ilişkiyi, bereketi; doğal tonların gündelik süreklilikleri ve yaşayışın temsilini ifade ettiği görülmektedir. Bu yönüyle renk kullanımı her yörenin toplumsal duygulanım ve yaşayış biçimini yansıtan bir duygu coğrafyasının haritasına dönüşür.

Tüm bölgelerde ortak nokta, üretimin el emeğine ve deneyim aktarımına dayanmasıdır. Fakat üretim biçimleri coğrafi koşullara göre farklılaşır. Karadeniz'in ince örgüleri zaman ve sabrın bir göstergesiye, Doğu Anadolu'nun sık ve kalın örgüleri iklimsel gereklilikten doğar. Erzurum ve Erzincan gibi bölgelerde örgü yalnızca işlevsel değil, aile içi bilgi aktarımının taşıyıcısıdır; desenler kuşaktan kuşağa aktarılır, değişmeden kalır. Toros Yörük örneklerinde üretim süreci göçebe yaşam temposuna uygun olarak hızlı, pratik ve taşınabilir. Patik, hem yolda örülür hem yolda giyilir, zanaat burada hareketle iç içedir. Bu yönüyle patik, yalnızca “üretilen bir nesne” değil, aynı zamanda zamanı örgüye kaydeden bir ritüeldir.

Kültürel temsil ve toplumsal anlam düşünüldüğünde her yörede örgü patik, kadın emeğinin görünmeyen ama sürekli bir ifadesidir. Bartın'da evin düzeninin, Bingöl'de direncin, Erzincan'da

sabrın, Erzurum’da duygunun, Yörük kültüründe ise hareketin temsiline dönüşür. Patikler, gündelik yaşamın içinde sürekli üretilen ama genellikle görünmeyen bir anlam evreninin parçasıdır.

Bu çalışma göstermiştir ki, el emeği ürünleri aynı zamanda kadınların kültürel kimliklerini inşa ettikleri alanlardır. Bununla beraber araştırmanın en belirgin çıktılarından biri, örgü pratiğinin toplumsal cinsiyet ekseninde taşıdığı direnç biçimidir. Kadınlar, tarihsel olarak üretim sistemlerinin dışına itilseler de, ev içi üretim yoluyla kültürel sürekliliğin görünmez taşıyıcısı olmuşlardır. Her motif, bir yaşam biçiminin, bir duygusal durumun ya da bir yerel alışkanlığın sembolik temsiline dönüşür. Bu yönüyle örgü patik, gündelik yaşamın estetik temellerine katkıda bulunur; işlevsellik, sembolizm ve aidiyet duygusu iç içe geçerken bir hikâye anlatıcısı haline gelir.

Bu hikâye her yörede farklı olsa da patikler arasında ortak diye ifade edilebilecek güçlü bir estetik bellek söz konusudur. Bu bellek, biçimlerin sürekliliği, motiflerin kuşaktan kuşağa aktarımı ve örgü tekniklerinin ritmiyle kendini gösterirken ortak bir üst tema oluşturur. Bir üretim nesnesinin nihai güzelliği, onun yaşayışla kurduğu ilişkiyle güzelleşir. Bu tema aynı zamanda zanaatın başka alanlarında da bulunabilir bir aşkın ifadesidir. Her tema bağlı bulunduğu yöre ile köktenci ilişkiler kurarken biçimsel farklar estetik çeşitlilik yaratmaktadır.

Tüm analizler örgü patiklerin yalnızca bir el sanatı ya da zanaat ürünü değil, bir kültür metası olarak değerlendirilmesini imkanı kılan veriler içermektedir. Patiğin bireysel kimliğin, toplumsal belleğin, gündelik yaşamın ve birçok konuşulamayan duygunun anlamlarını ihtiva eden ve bu anlamları konuşan sembolik bir nesne olduğunu ifade etmek mümkündür.

Örgü patikler, giyilebilir ürünler olarak taşıdıkları işlevin ötesinde; Baudrillard’ın nesneleri statü kodları içerisinde göstergeler olarak ele alan yaklaşımı (Baudrillard, 1996, ss. 193-194), Bourdieu’nun kültürel sermaye kavramı (Bourdieu, 1986, s. 243, ss. 245-248), Appadurai’nin nesnelerin toplumsal yaşamı kavramı (Appadurai, 1986, s. 5), Sennett’in zanaatı bir işi kendi iyiliği için iyi yapma arzusuna dayandıran yaklaşımı (Sennett, 2008, s. 9), Benjamin’in aura, özgünlük ve nesnenin biricik varoluşuna ilişkin görüşleri (Benjamin, 2008, ss. 21-23) ve Heidegger’in Zuhandenheit kavramı (Heidegger, 1962, s. 98) üzerinden yorumlanabilir. Bulgular ayrıca örgü patiklerin üretiminin ve kuşaklar arası aktarımının sürdürülmesinin, modern kent yaşamının kapitalist dinamikleri içerisinde yok oluşa direnen kültürel bir pratik oluşturduğunu göstermektedir.

Bu çalışma, Türkiye’deki altı yerel ve bölgesel bağlamdan amaçlı olarak seçilen on bir çift el örgüsü patikle sınırlıdır. Dolayısıyla bulgular, incelenen örneklerin yorumlayıcı bir değerlendirmesini sunmakta; Türkiye’deki bütün bölgesel örgü patik üretim pratiklerini temsil etme veya bunlara genellenme iddiası taşımamaktadır.

References

- Aktaş, B. M., Veryeri Alaca, I., & Gürel, B. (2019). Connecting rural change and local crafts: Rebranding sock knitting in Yenikaraağaç. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 36(2), 121-140. <https://doi.org/10.4305/METU.JFA.2019.2.2>
- Appadurai, A. (1986). Introduction: Commodities and the politics of value. In A. Appadurai (Ed.), *The social life of things: Commodities in cultural perspective* (pp. 3-63). Cambridge University Press.
- Arendt, H. (1958). *The Human Condition*. University of Chicago Press.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Polity Press.
- Bauman, Z. (2007). *Consuming life*. Polity Press.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood Press.
- Baudrillard, J. (1996). *The System of Objects*. Verso.
- Barthes, R. (1972). *Mythologies*. Hill and Wang.
- Benjamin, W. (2008). The work of art in the age of its technological reproducibility: Second version. In M. W. Jennings, B. Doherty, & T. Y. Levin (Eds.), *The work of art in the age of its technological reproducibility, and other writings on media* (pp. 19-55). The Belknap Press of Harvard University Press.
- Crăciun, M. (2014). *Material culture and authenticity: Fake branded fashion in Europe*. Bloomsbury Academic.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Polity Press.
- Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780199283262.001.0001>
- Heidegger, M. (1962). *Being and time*. Harper & Row.
- Ingold, T. (2013). *Making: Anthropology, archaeology, art and architecture*. Routledge.
- Karayel, D., & Uğurlu, S. S. (2024). Örne tekniği üzerine bir araştırma: Eskişehir patik ve motifleri. *Folklor Akademi Dergisi*, 7(3), 1307–1328. <https://doi.org/10.55666/folklor.1501946>
- Langer, S. K. (1953). *Feeling and form: A theory of art developed from Philosophy in a new key*. Charles Scribner's Sons.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Blackwell.
- Marx, K. (1992). Economic and philosophical manuscripts. In *Early writings* (R. Livingstone & G. Benton, Trans., pp. 279-400). Penguin Books.
- Massey, D. (2005). *For Space*. Sage Publications.
- McRobbie, A. (2016). *Be creative: Making a living in the new culture industries*. Polity Press.
- Öztürk, M., Topaloğlu, B., Hilton, A., & Jongerden, J. (2018). Rural-urban mobilities in Turkey: Socio-spatial perspectives on migration and return movements. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 20(5), 513-530. <https://doi.org/10.1080/19448953.2018.1406696>
- Pink, S. (2013). *Doing visual ethnography*. SAGE Publications.
- Polanyi, M. (1966). *The tacit dimension*. Doubleday.

-
- Rowe, C., & Slutzky, R. (1971). Transparency: Literal and phenomenal-part II. *Perspecta*, 13/14, 287-301.
- Sennett, R. (2008). *The craftsman*. Yale University Press.
- Tonus, E., & Kaynar, H. (2023). Sivas Merkez, Hafık/Yeniköy ve Yıldız Beldesi geç dönem el örgüsü çorap ve patiklerin değerlendirmesi. *Arış Dergisi*, (22), 4-27. <https://doi.org/10.32704/akmbaris.2023.176>
- Zarinebaf-Shahr, F. (2001). The role of women in the urban economy of Istanbul, 1700-1850. *International Labor and Working-Class History*, 60, 141-152. <https://doi.org/10.1017/S0147547901004495>

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that I have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başıma yürüttüm. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.